

Origineel; zie dossier -1.843.3
Samenlevingsopbouw, Vormings- en
ontwikkelingswerk.
Financiële steunverlening t.b.v.
diverse instellingen
1989

copie

H. Seidel

herinneringscentrum kamp westerbork

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.:	ag-1947
Ingek.:	- 3 FEB. 1989
Class.nr.:	
TEBEH. DOOR:	web

Gedeputeerde Staten van Drenthe
Provinciehuis
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Origineelmerk 77-89-DM

Hooghalen, 2 februari 1989

Onderwerp subsidieverzoek onderwijs

Geacht college,

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork is, zoals u weet, een jonge instelling: geopend 1983. Zijn voornaamste doelstelling is het verschaffen van informatie over de historische en actuele betekenis van kamp Westerbork. Dat betekent niet alleen aandacht voor de geschiedenis van dit kamp als Centraal Vluchtelingenkamp (1939-1945) en als Durchgangslager voor de in Nederland levende joden (1942-1945), maar ook voor het brede terrein van de mensenrechten in het nu.

Het operationaliseren van deze doelstelling geschiedt in de eerste plaats middels de permanente expositie: een door de rijksoverheid in bruikleen gegeven replica van de Nederlandse inzending voor het Auschwitzmuseum in Polen. Ondersteuning, verbreding en verdieping wordt bereikt door het organiseren van wisselexposities, lezingen, concerten, filmvoorstellingen e.d. Centraal in de activiteiten van het Herinneringscentrum staat het educatieve werk in de brede zin van het woord. De Educatieve Dienst streeft ernaar om de bezoekers en, in het bijzonder (school-)groepen een gevarieerd en gedifferentieerd programma te bieden. Daartoe zijn en worden uiteenlopende educatieve materialen als lesbrieven, scriptiepakketten, vragenlijsten en kijkwijzers, literatuurlijsten, audio-visuele producties enz. ontwikkeld. Deze programma's zijn niet alleen bedoeld voor gebruik in het Herinneringscentrum, maar dienen tevens ter ondersteuning van activiteiten elders; zoals op scholen en vormingscentra, buurthuizen en bibliotheken. Een zeer herkenbaar voorbeeld daarvan zijn de via het Herinneringscentrum aangevraagde gastdocenten. Voor het realiseren van deze en andere educatieve programma's is het Herinneringscentrum steeds afhankelijk van de financiële steun van derden. Zo ook voor het volgende.

De Groninger theatergroep Gatver heeft vanaf eind 1987 "Het Onderzoek" op haar repertoire staan. In deze zestig minuten durende eenacter wordt een oude joodse kleermaker geconfronteerd met een jonge verzekeringsinspecteur. Deze inspecteur, belast met een antecedentenonderzoek van de kleermaker in verband met een verzekeringspremie, staat voor een keiharde samenleving, waarin nauwelijks tot geen plaats is voor (de gevoelens van) het individu. Hij tracht zijn eigen onzekerheden en ontevredenheid te verstoppen achter een autoritaire onbuigzame houding. De oude jood heeft in de oorlog zijn

Stichting Voormalig
kamp Westerbork

Postadres:
Postbus 5
9414 ZG Hooghalen
Telefoon 05939 600

NMB Assen 6541 15 000
NMB Assen 6541 22 107
Gec. 1-59 800

Bezoekadres:
Oosthalen 8
9414 TG Hooghalen

vrouw en twee kinderen verloren. Hij wordt gekweld door schuldgevoelens over zijn eigen overleven van de holocaust. Hij herkent het type mens dat de inspecteur vertegenwoordigt en daagt hem tot het uiterste uit. Op zijn beurt wordt de joodse kleermaker gedwongen zijn verdrongen herinneringen uit te spreken. Ter nadere informatie vindt u hierbij het programmaboekje en een recensie.

Dit stuk is door zijn thematiek historisch en actueel. Het is - zeker in het licht van de discussie over de vrijlating van de twee van Breda - een informatief en vormend theaterstuk, dat uitermate geschikt is voor een breed publiek. Het is ook om die reden dat er vergevorderde plannen zijn een televisieregistratie in 1990 uit te zenden. Onder een breed publiek moet men in dezen ook leerlingen van voortgezet en tertiair onderwijs, vormingscentra e.d. zien. Dit moge blijken uit het feit dat er inmiddels op meerdere scholen in Groningen is opgetreden.

Echter, de meeste scholen zijn onbekend met het door Gatver te spelen "Het Onderzoek". Bovendien zijn leerkrachten vaak niet op de hoogte van de mogelijkheden die toneelspel bieden om kennis over te dragen en leerlingen te vormen. Juist als het gaat om diep ingrijpende en levenslang werkende traumatische ervaringen zijn artistieke uitingen van grote waarde voor het krijgen van begrip. In dezen ligt er een belangrijke taak voor het Herinneringscentrum. Een taak die het zichzelf niet heeft opgelegd, doch waarop de samenleving rekent gezien het beroep dat regelmatig op het Herinneringscentrum Kamp Westerbork wordt gedaan.

Het is om het bovenstaande dat wij ervan overtuigd zijn dat het Herinneringscentrum het toneelstuk "Het Onderzoek" en de scholen met elkaar in contact moet brengen. Opdat de scholen niet alleen af hoeven te gaan op een schriftelijke informatie, maar ook daadwerkelijk het stuk kunnen beoordelen hebben wij gemeend enkele voorstellingen in het Herinneringscentrum te moeten plannen. Directies, docenten en begeleiders worden aldus in staat gesteld zich een mening te vormen over de wenselijkheid het stuk op de eigen school te laten spelen. Voor vele scholen is het ieder jaar weer een niet geringe opgave een zinvolle invulling te geven aan een project rondom 4-5 mei. "Het Onderzoek" zou dat kunnen zijn !

Concreet stellen wij ons het volgende voor. In de tweede helft van maart bieden wij de scholen en vormingscentra in de provincie Drenthe de mogelijkheid aan een voorstelling te bekijken in het Herinneringscentrum. Op grond daarvan kunnen docenten besluiten een voorstelling op de eigen school te laten geven. In de eerste helft van maart zouden dan de uitnodigingen moeten worden verstuurd. Om ook de leerlingen en hun ouders de mogelijkheid te bieden het toneelstuk te zien als de school geen voorstelling vastlegt wordt daarnaast in mei nogmaals deze produktie in het Herinneringscentrum vertoond.

Om de financiering van dit project mogelijk te maken doen wij een beroep op u een subsidie te verstrekken voor het te verwachten tekort. Het bestuur van de Stichting Voormalig Kamp Westerbork hoopt van ganser harte, dat u bereid bent bovengesteld verzoek ernstig te overwegen en te honoreren.

Hoogachtend,

Bijlagen: Begroting
Programmaboekje en recensie

BEGROTING BIJ SUBSIDIEVERZOEK VOORSTELLINGEN "HET ONDERZOEK"

UITGAVEN

Voorstelling in maart	f	350,--	
Reiskosten spelers en technici	-	250,--	
Uitnodigingen naar scholen e.d.	-	150,--	
(afhankelijk van de belangstelling tweede voorstelling op dezelfde dag)			(f 350,--)
Voorstelling in mei	-	350,--	
Reiskosten spelers en technici	-	250,--	
Publiciteit	-	100,--	
(afhankelijk van de belangstelling tweede voorstelling op dezelfde dag)			(- 350,--)
Onvoorzien	-	200,--	
		<hr/>	<hr/>
	f	1.600,--	(f 2.300,--)
		=====	=====

*↓
goed wel
doen.*

INKOMSTEN

Entree voorstelling in maart 50 personen á f 2,50	f	125,--	
(afhankelijk van een tweede voorstelling)			(f 125,--)
Entree voorstelling in mei 25 pers. á f 2,50 en 25 pers. á f 1,25	-	93,75	
(afhankelijk van een tweede voorstelling)			(- 93,75)
		<hr/>	<hr/>
	f	218,75	(f 437,50)
		=====	=====

TEKORT: f 1381,25 (f 1862,50)

VERGADERING GEDEPUTEERDE STATEN

griffier	datum	registratienummer	aangehouden	dienst/afdeling
	7 maart 1989	nr. WEB/10/89-1947	wk	WEB/AWE
		nr.	wk	opsteller/toest.nr.
		nr.	wk	datum 27 februari 1989
uiterste GS-behandelddatum				openbaar ja
afd.chef par./dat.	medeparaaf dienst/afd.		FBI	gezien na medepar. directeur/afd.chef par./datum
0 28/2/89	akkoord			
directeur par./dat.	niet akk. zie notitie			
	datum		1/3/89	
<u>onderwerp</u>				

Subsidieverzoek Stichting Voormalig kamp Westerbork.

samenvatting advies

De Stichting Voormalig kamp Westerbork verzoekt uw college om een subsidie van f 1.862,50 voor een educatief programma voor scholen en vormingscentra in de provincie Drenthe. Het betreft een informatief en vormend theaterstuk voor een breed publiek, op te voeren door Theatergroep Gatver. Bovengenoemde stichting heeft enkele voorstellingen gepland in het herinneringscentrum zodat scholen en anderen het stuk daadwerkelijk kunnen zien en beoordelen. Vervolgens kan men dan een beslissing nemen om het stuk op de eigen school te laten spelen. Hierbij wordt gedacht aan de periode rondom 4-5 mei.

Advies

Dit initiatief is een uitvloeisel van de doelstelling van de stichting. De activiteit heeft betrekking op het overdragen van kennis van historische en actuele betekenis van het kamp Westerbork en draagt een provinciaal karakter. Gelet hierop stelt afdeling voor een subsidie beschikbaar te stellen uit het krediet Samenlevingsopbouw ad f 1.862,50, conform de aanvraag. Het krediet bevat nog f 34.421,60 voor 1989 (was totaal beschikbaar f 35.000,--). Een concept-brief is bijgevoegd.

tk/coll. *ev*

beslissing GS

Provincie Drenthe

VE

10 MAART 1989

ASSEN: 10 maart 1989
Nummer: 10/WEB/10/89-1.947
Dienst: WEB
Afdeling: AWE
Uw brief van: 2 februari 1989
Onderwerp: Subsidieverzoek

Aan:
het bestuur van de Stichting
Voormalig kamp Westerbork
Postbus 5
9414 ZG HOOGEVEEN

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw bovenvermelde brief hebben wij besloten u een maximaal subsidie toe te kennen van f 1.862,50 voor het organiseren van twee toneelvoorstellingen door Theatergroep Gatver. De stukken voor de afrekening, te weten een inhoudelijk en een financieel verslag, ontvangen wij graag drie maanden na afloop van de activiteiten.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, voorzitter

, griffier

tk/coll.Eir

Telefaxnummer:
0592

• Eindrapport •

Onderzoek naar de interne-
en omgevingsoptima van de
Nederlandse Oorlogs- en verzetsmusea en
Herinneringscentra:

buiten re kwijdde 3.
buiten 1.
Kamp Westerbork.
buiten re kwijdde

Bureau Adams * Peters & Partners
Wanningstraat 10 - 12
1071 LB Amsterdam

telefoon 020 -

Amsterdam, 15 juli 1989.

Inhoudsopgave

I Inleiding		4
	1. Definitie vervolgonderzoek	4
	2. Verantwoording.	4
	3. Enkele begrippen	6
	4. Algemene beschouwingen	7
II Samenvatting interne optima.		9
III Optimum	buiten reikw jdte	17
IV Optimum	buiten reikwjdte	26
V Optimum Kamp Westerbork.		32
VI Optimum	buiten reikwjdte	36
VII Optimum	buiten reikw jdte	39
VIII Beschrijving traject.		43
	A. buiten reikw jdte	43
	B.	45
	C. Kamp Westerbork.	47
	D. buiten re kwjdte	48
	E.	48
IX Omgevings optimum:		50
X Beoordeling optimum en traject op:		56
	A. Financiële haalbaarheid c.q. verwachtingen.	
	B. Realiteitswaarde.	
XI Samenvatting aandeel Ministerie van WVC; directie verzetsdeelnemers en vervolgd.		68
XII Addenda		
	1. Publieksonderzoek	
	A. Analyse conclusies.	
	B. Vragenlijst.	
	2. Beschrijving optimum	
	A. Vragenlijst.	
	B. Toelichting.	

Hoofdstuk I. Inleiding

§ 1. Definitie vervolgonderzoek.

De drie fasen waarin het vervolgonderzoek is uitgevoerd werden in de onderzoeksopdracht aldus omschreven:

1. het vaststellen van een professioneel optimum voor elk der instellingen;
2. een analyse van de materiële, immateriële en financiële consequenties;
3. een analyse van het financiële draagvlak.

Daarbij werd aangetekend dat in het vervolgonderzoek expliciet aandacht wordt besteed aan de toetsing van de investeringsplannen op realiteitswaarde en rendement. Er zou gestreefd worden het vervolgonderzoek op 1 juli 1989 af te ronden.

§ 2. Verantwoording.

De optima zijn de resultante van intensief overleg tussen de instellingen en bureau APP. Bij het vaststellen van de optima en de cijfermatige uitwerking daarvan, is gebruik gemaakt van ervaringsgegevens en cijfers omtrent de bedrijfsvoering. Hierbij werd een door bureau APP ontwikkelde vragenlijst met toelichting gehanteerd. (Zie Addendum II). Daarnaast zijn door de instellingen ramingen gemaakt van het verwachte beslag op mensen en middelen in de toekomstige (optimale) situatie.

De verificatie van deze ramingen is gebaseerd op een afgewogen beoordeling van de kwaliteit en de doelmatigheid van de toekomstige taakuitvoering en de bedrijfsorganisatie.

Het onderzoek bood niet de ruimte om meer gedetailleerde tijdstudies uit te voeren (korte doorlooptijd beschikbaar onderzoeksvolume).

Bij de analyse van het financiële draagvlak is daarom gekozen voor maximalisering van lasten en minimalisering van baten.

Op basis van deze gegevens is door ons bureau een tussenrapportage per instelling samengesteld. De instellingen zijn in de gelegenheid gesteld hun reactie te geven. De reacties van de instellingen zijn verwerkt in de voorliggende eindrapportage.

Hieronder wordt per instelling de 'status' van de rapportage weergegeven.
Het onder A. en E. geformuleerde is een citaat.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

C. Kamp Westerbork.

Bij de bespreking van het optimum was steeds een bestuurslid aanwezig. Het door deze organisatie geformuleerde optimum is niet door het bestuur vastgesteld en draagt derhalve een informeel karakter.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

§ 3. Enkele begrippen.

Het begrip **optimum** is in deze een complex begrip. Het optimum van een instelling beperkt zich niet tot die instelling alleen. Er kan pas van een optimum worden gesproken als naast het optimum van de betrokken instelling, een optimaal samenwerkingsniveau is verwezenlijkt.

Intern optimum:	een professioneel niveau van de instelling, waarbij evenwicht is bereikt tussen eigen inkomsten, donaties, giften en een eventuele waarborgsubsidie enerzijds en een zeker aantal bezoekers, een op de vraag afgestemd takenpakket, en het daarbij behorend personeelsbestand anderzijds. Daarbij is ervan uitgegaan dat de exploitatielasten en -baten in principe zonder waarborgsubsidie met elkaar in balans zijn.
Omgevingsoptimum:	daar waar congruente taken bestaan, dienen die te worden ondergebracht in een samenwerkingsverband. Door middel van bundeling van een aantal taken kan de output worden verbeterd met gelijktijdige lastenvermindering.
Permanente expositie:	de gehele expositie blijft gedurende een langere periode onveranderd.
Semi-permanente expositie:	Een deel van de expositie blijft ongewijzigd en een deel van de expositie draagt een wisselend karakter. Materiaal wordt vervangen of bijgevoegd aan de hand van een nieuw, doch verwant thema, of aan de hand van actuele gebeurtenissen.
Wisselexpositie:	de expositie draagt een tijdelijk karakter.
Geïntegreerde expositie:	een expositie die uit meerdere exposities bestaat maar waarvan het thema en de boodschap van de verschillende exposities in grote lijnen gelijk zijn.
Actuele panelen:	een prikbordachtige opstelling waarop materiaal dagelijks kan worden gewijzigd.
Thema:	de grondgedachte van de expositie, het motief.
Boodschap:	datgene wat men met de expositie tot uiting wil brengen, de missie.
Direct betrokkenen:	degenen die in de periode 1939 - 1945 direct de gevolgen van bezetting en vervolging hebben meegemaakt, of deel hebben genomen aan het verzet daartegen. Ook de tweede generatie wordt als direct betrokkenen beschouwd.

Anders dan in de "Van Dale" wordt door de instellingen een verschil gemaakt tussen de begrippen verzameling en collectie. Ons bureau neemt dit onderscheid in deze rapportage over.

Verzameling:	het geheel der bijeengebrachte voorwerpen.
Collectie:	dat deel van de verzameling dat gepresenteerd wordt.
Grote wisselexpositie:	voorbereidingstijd tenminste 1 manjaar.
Middelgrote wisselexpositie:	voorbereidingstijd minimaal 3 manmaanden, maximaal 9 manmaanden.
Kleine wisselexpositie:	voorbereidingstijd minder dan 3 manmaanden.
Klimaatbeheersing.	Daar waar gesproken wordt over klimaatbeheersing wordt tenminste bedoeld: maximale lichtsterkte 100 - 120 lux; relatieve vochtigheidsgraad 35 - 50% constant; temperatuur 17 - 20 oC constant.

Het optimum wordt in de hoofdstukken II t/m VII beschreven. Hoewel het een toekomstperspectief betreft, wordt de onvoltooid tegenwoordige tijd gehanteerd.

§ 4. Algemene beschouwingen.

Het onderzoek heeft ondermeer tot doel besluitvorming mogelijk te maken over de toekomstige positie van de onderhavige instellingen in hun relatie tot de centrale overheid.

Het bepalen van het 'optimum' krijgt daarbij de aandacht, waarbij de vraag in hoeverre doeltreffend functioneren van de instellingen, onafhankelijk van structurele overheidssteun, mogelijk is.

Voor de beoordeling van de resultaten van het onderzoek is de politieke stellingname van de overheid van cruciaal belang. Een aantal constatering kunnen in dit opzicht worden gedaan:

1. In toenemende mate is er sprake van een "terugtrekkende overheid". De overheid toetst permanent zijn taken en verantwoordelijkheden, om daar waar het toelaten van marktwerking niet tot verlies van essentiële maatschappelijke functies leidt, de zorg voor die functies over te laten aan het marktmechanisme. Deze attitude kan de overheid ook aannemen ten opzichte van de betrokken instellingen

2. **buiten reikw jkte**

Beide constateringën lijken paradoxaal ten opzichte van elkaar. In onze voorstellen is een modus gevonden waarmee een verantwoord evenwicht, tussen de terughoudendheid en de betrokkenheid, kan worden bereikt.

1. Immaterieel.

De overheid erkent zijn eindverantwoordelijkheid voor de instanthouding van de vijf betrokken instellingen.

2. Materieel.

a. Conjunctureel.

Een uitvloeisel van 1 is het creëren van een 'vangnet', een waarborgsubsidie een tijdelijk tekort, door bijvoorbeeld een tegenvallend bezoekersaantal, kan dekken. Dit kan worden gezien als het verlengde van de immateriële garantie, zoals bovenbeschreven.

b. Structureel.

Hier zijn twee stuurmechanismen denkbaar.

1. Investeringsubsidie: De door de overheid gewenste ontwikkeling wordt gesteund. Hierbij kan gedacht worden aan een tijdelijke financiële steun, om bijvoorbeeld het optimum te bereiken.
2. Stimuleringsubsidie. Een instelling verwerft zich een opdracht door een door de overheid gewenst project of expositie te ontwikkelen.

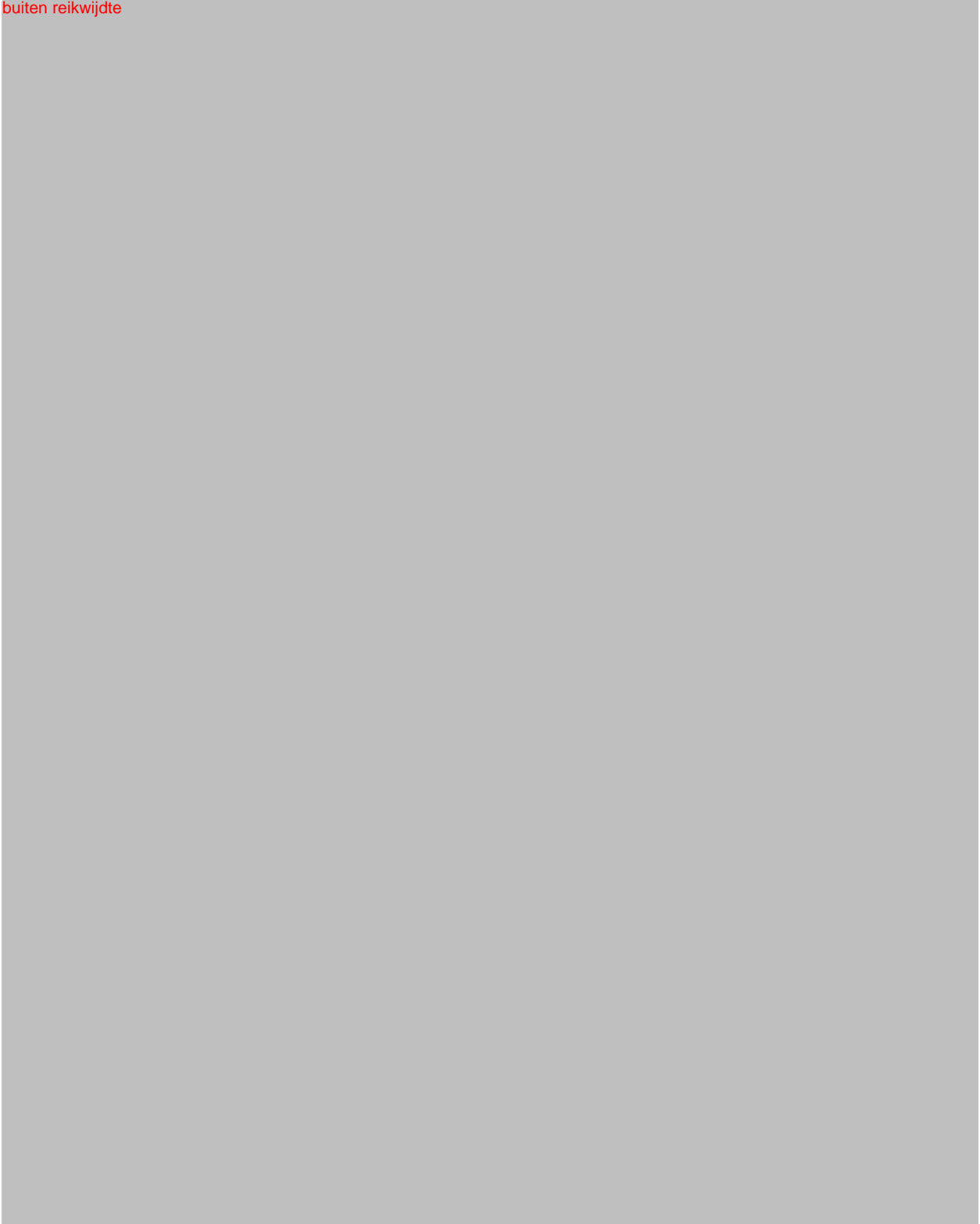
Hoofdstuk II. Samenvatting interne optima.

Inleiding.

Hieronder wordt op hoofdpunten het optimum van de onderscheiden instellingen weergegeven. Steeds wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken voor een meer uitgebreide beschrijving.

buiten reikwijdte

buiten reikw jdtc

§ 3. Kamp Westerbork.

1. Expositie.

Deze organisatie beheert de geïntegreerde expositie bestaande uit:

1. het herinneringscentrum met:
  - a. de Kapstokexpositie;
  - b. een expositie over het leven en werken in Kamp Westerbork;
2. het voormalig kampterrein.

De nadruk wordt gelegd op de gevolgen van het denken op basis van discriminatie. Op jaarbasis wordt een viertal wisselexposities gerealiseerd, waarvan 1 grote, 1 middelgrote en 2 kleine wisselexposities. (Hoofdstuk V.1.).

2. Educatie.

Ten behoeve van de geïntegreerde expositie en de wisselexposities zijn lesmateriaal en begeleidingsmateriaal aanwezig. Op jaarbasis worden 660 rondleidingen gegeven aan groepen van circa 20 personen. (Hoofdstuk V.3.).

3. Speciale taken.

Kamp Westerbork is een thuishaven en een herkenningspunt voor de direct betrokkenen. Daarnaast levert de instelling een actieve bijdrage aan het kritisch bewust maken van de bezoeker betreffende hetgeen gebeurd is. (Hoofdstuk V.6.).

4. Ruimtelijke ordening.

Ten behoeve van de nieuwe permanente expositie Het leven en werken in Kamp Westerbork, is een nieuwbouwproject gerealiseerd, waarin ook is opgenomen de kaartverkoop, controle, bibliotheek, mediatheek, boekverkoop, informatiebalie enz. (Hoofdstuk V.7.).

5. Personeel.

Het personeelsbestand wordt verruimd met 5,5 formatie tot 9,5 formatie, uitgaande van alleen het interne optimum. (Hoofdstuk V.8.).

6. Traject.

Een fundraisingactie wordt gestart. Een onderdeel daarvan is verkoop/adoptie van één of meerdere stenen.

Doel:

1. hiermee ontstaat een monument dat een ruimtelijke impressie geeft van de meer dan 100.000 mensen die zijn getransporteerd vanuit Kamp Westerbork;
2. men levert aldus een bijdrage aan verdere uitbreiding van museale activiteiten van kamp Westerbork.

Mits publicitair goed ondersteund, is deze fundraisingactie een realistische optie. (Hoofdstuk VIII.C.).

Een nieuwbouwproject t.b.v. de nieuwe expositie moet worden gerealiseerd. Daarnaast moet de expositie zelf worden gerealiseerd. Betreffende de bouw volgen nog nadere gegevens. Betreffende de samenstelling van de expositie; de kosten daarvan worden door het bestuur en de directie van Kamp Westerbork geraamd op 600.000,—.

Tenslotte moeten een aantal reconstructiewerkzaamheden plaatsvinden op het voormalig kampterrein.

7. Financiële consequenties.

Het slagen van de fundraisingactie is van groot belang en bepalend voor het bereiken van het optimum. Indien het optimum is bereikt, is een bezoekersaantal van 100.000 per jaar zeker haalbaar. Onder deze voorwaarde is een sluitende exploitatie mogelijk. (Hoofdstuk X.).

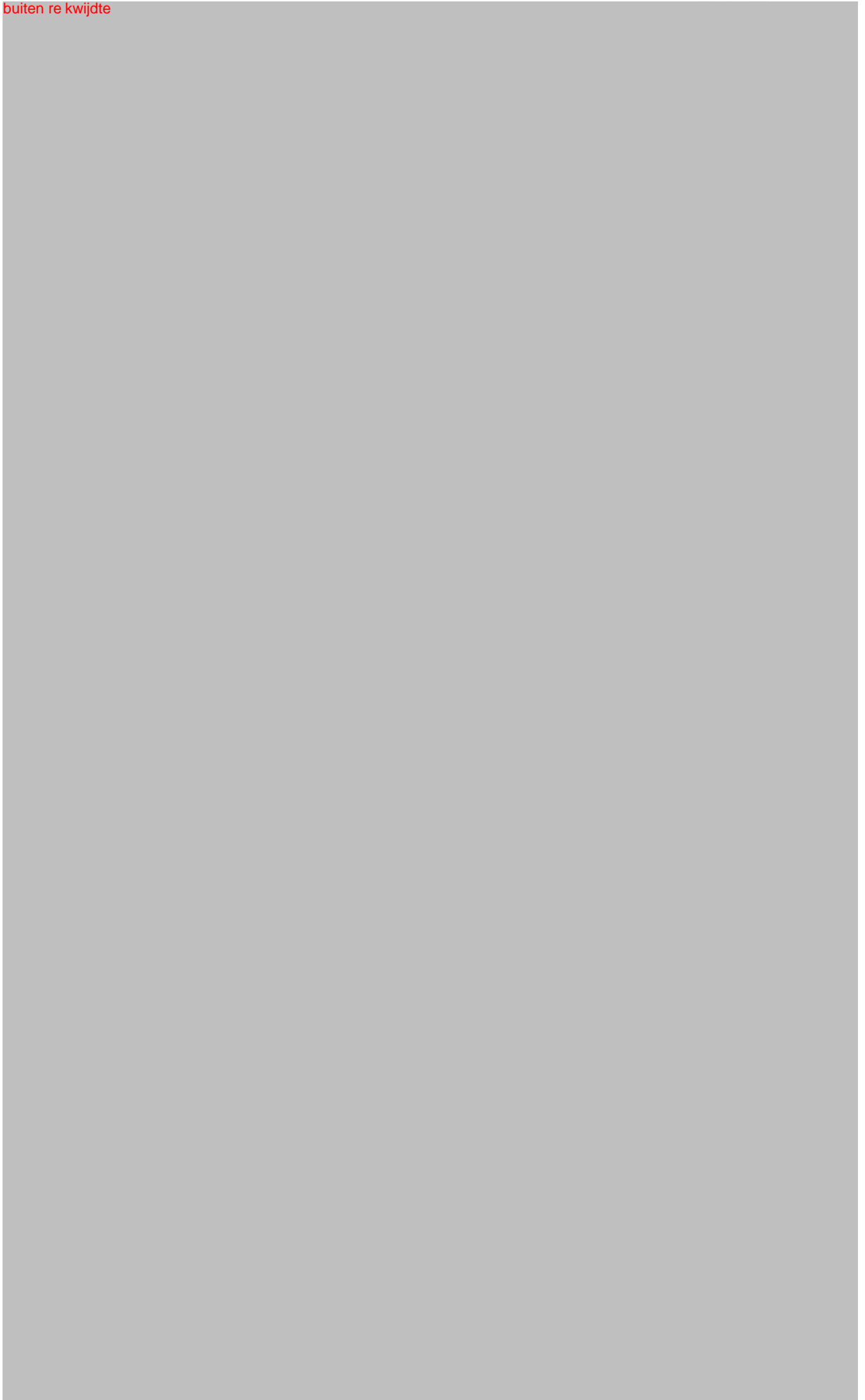
buiten reikwijdte

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten reikw jdte

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

buiten reikw jdte

buiten reikwijdte

buiten re kwijde

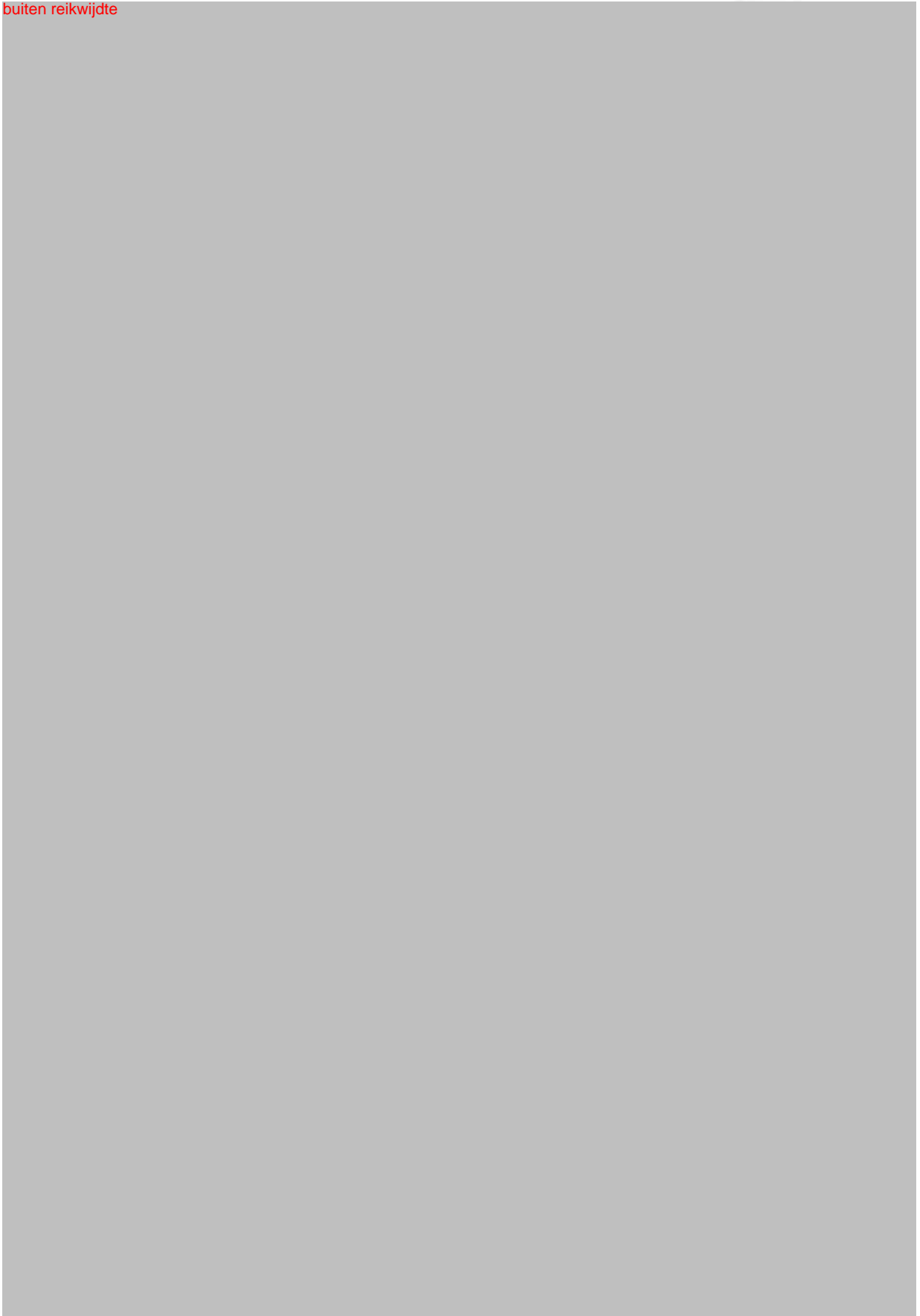
buiten reikwjdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

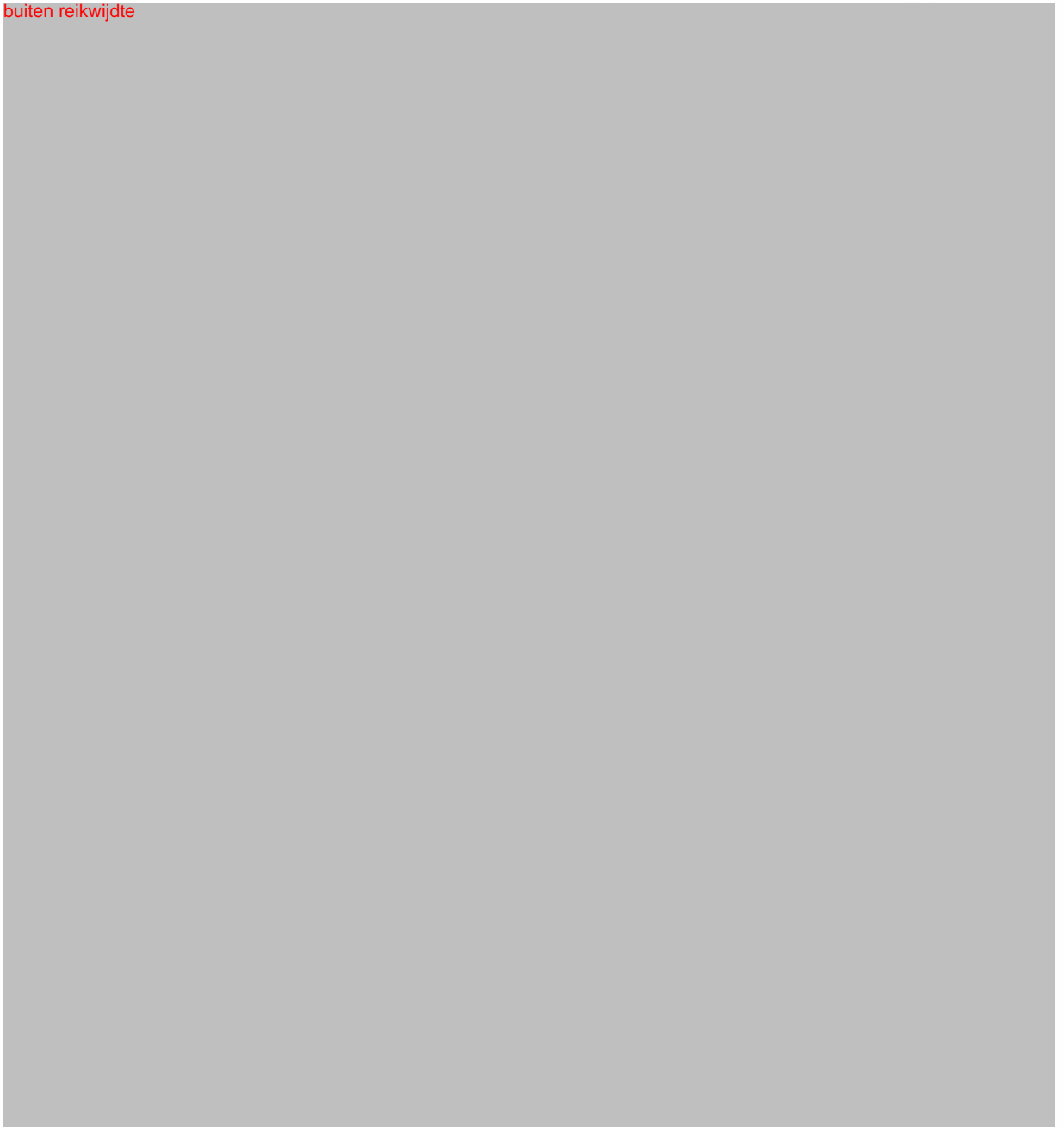

buiten reikwijdte

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

Hoofdstuk V

Optimum Herinneringscentrum en voormalig Kamp Westerbork.

§ 1. De Expositie.

A. Algemeen.

De werknaam van deze geïntegreerde expositie luidt: "Het leven en werken in kamp Westerbork periode 1939 - 1945".

Ook wordt hier t.b.v. de inzichtelijkheid van het traject, vanaf het heden tot het optimum, een onderscheid gemaakt te weten:

1. het herinneringscentrum, met
  - a. de Kapstokexpositie;
  - b. Expositie over het leven en werken in Kamp Westerbork.
2. Het voormalig kampterrein.

De totale, geïntegreerde expositie draagt een sterk educatief karakter, waarbij vooral nadruk wordt gelegd op de gevolgen van het denken op basis van discriminatie. Het thema is verwoord in de werktitel van de expositie. De boodschap die overgebracht wordt, is het inzicht, wat leven en werken in een kamp als Westerbork inhoudt, onder het besef van de voortdurende kans op transportstelling, wat het betekent te leven met de valse hoop die gegeven wordt.

Ad 1.a. De Kapstokexpositie.

Deze expositie laat een zo breed mogelijk beeld zien van de periode 1939 - 1945, waarbij ook een inzicht wordt gegeven in de inbreng die de Joodse bevolkingsgroep had in de Nederlandse cultuur vanaf 1600.

De Kapstokexpositie is gelijk aan de huidige permanente expositie, zijnde een replica van de Auschwitz-expositie.

Ad.1.b.Het leven en werken in Kamp Westerbork periode 1939 - 1945

Is een expositie dat het leven en werken in Kamp Westerbork beschrijft, aan de hand van documenten uit die periode, gebruiksvoorwerpen, foto- en filmmateriaal, audio-visuele producties, replica's, artistieke uitingen uit die periode zoals tekeningen, schilderijen en dergelijke. In bespreking is een mogelijke driedimensionale verbeelding van het leven en werken in Kamp Westerbork.

Ad.2. Voormalig Kampterrein.

a. Reconstructie.

Op het kampterrein is een deel van de prikkeldraad-omheining gereconstrueerd. Wachttorens zijn herbouwd, waar grachten hebben gelegen is dat aangegeven. Ook de ligging en de vorm van de strafbarak is aangegeven d.m.v. het blootleggen van het fundament.

b. Conservatie.

Het betreft hier de conservatie van authentieke sporen, waaronder het authentieke stootblok, de aardappelbunker, de schuilkelder van de bewa-king, de waterzuiveringsinstallatie en het huis van de kampcommandant.

c. Herinnering/ herdenking.

Het monument van Ralph Prins wordt in stand gehouden. Daarnaast wordt een ruimtelijke impressie gegeven van de meer dan 100.000 mensen die zijn getransporteerd vanuit Kamp Westerbork naar andere kampen, waaruit men niet terugkeerde.

Opmerking: de realisatie van de ruimtelijke impressie van het getal 100.000, zal onderdeel uitmaken van een fundraising actie. Particulieren, groepen, organisaties, instituten, gemeenten, provincies, kunnen één of meerdere stenen kopen, of adopteren. Door de aanschaf of adoptie van één of meerdere stenen, werkt men mee aan de realisatie van de ruimtelijke impressie en daarmee aan de realisatie van een monument. Op de tweede plaats kan men aldus een bijdrage leveren aan verdere uitbreiding van de museale activiteiten van Kamp Westerbork.

Onderzoek betreffende de reconstructie van het voormalig kampterrein en het leven in Kamp Westerbork is afgerond. (Dat is thans grotendeels ook al het geval).

B. Wisselexposities.

Tenminste vier wisselexposities worden jaarlijks gerealiseerd, waarvan 1 grote, 1 middelgrote en 2 kleine. Voor iedere wisselexpositie wordt lesmateriaal en begeleidingsmateriaal samengesteld. De tekstborden zijn tenminste drietalig. Een gids is tenminste drietalig. Iedere wisselexpositie is in principe reizend. D.m.v. openingsmanifestaties wordt via free publicity gewerkt aan de naamsbekendheid. De financiering van wisselexposities zal geschieden door donaties.

Opmerking: actieve financiering blijkt niet zelden een moeizaam proces te zijn. Een voorfinanciering uit de lopende exploitatie is daarom noodzakelijk.

Voorts is een actieve financiering mogelijk door een uitleentarief. (Commerciële doelstelling f250,-, ideële doelstelling f125,-). Dit bedrag is exclusief vervoer.

Gezien de hoogte van de bijdrage en de uitleenfrequentie is dit geen dekkende financiering, doch kan worden gezien als een bijdrage in het renteverlies van de voorfinanciering.

C. De presentatie.

Een ABC-spoor waarborgt een presentatie voor een breed publiek. Dat betekent dat op grote panelen, algemene inleidende teksten worden gepresenteerd. Daarnaast wordt kleiner en specifiek, achtergrondmateriaal verschaft. De teksten t.b.v. de presentatie alsmede de catalogi en gidsen, worden door tekstschrijvers en vormgevers gemaakt. Kamp Westerbork trekt steeds meer buitenlandse bezoekers. Dit houdt in dat teksten, catalogi en gidsen tenminste drietalig zijn.

Ten behoeve van de geïntegreerde expositie is thematisch lesmateriaal voorhanden, gericht op minimaal vier leeftijdsgroepen. Begeleidingsmateriaal is aanwezig. De expositie is gericht op een brede doelgroep; scholieren, studenten, dagjesmensen, leerlingen van vormingsinstituten.

Tevens worden speciale programma's aangeboden aan groepen volwassenen zoals eerstbetrokkenen, maar ook ouderverenigingen, huisvrouwenverenigingen e.d.

De opstelling van de expositie is zodanig dat suppoosting in de zin van bewaking tot het minimum kan worden teruggebracht. In het kader van de informatievoorziening bevindt zich een aantal medewerkers in de publieksruimten. De logistiek van kaartverkoop en controle is op een zodanig peil dat niet betaalers zich niet in de expositieruimten kunnen bevinden.

De entreprijs is verhoogd, gelijk aan vergelijkbare instellingen.

§ 2. Onderzoek.

Bronnen en literatuur onderzoek, alsmede toegepast wetenschappelijk historisch onderzoek, is een continuüm.

Onderzoeksresultaten worden gepubliceerd in wetenschappelijke vaktijdschriften. Voorts zullen de onderzoeksresultaten worden opgenomen in de algemeen toegankelijke databases.

§ 3. Educatie.

Voor de permanente expositie alsmede voor de wisselexposities is lesmateriaal en begeleidingsmateriaal aanwezig. Schoolbezoek draagt een incidenteel karakter, met als doel werving, marketing, evaluatie. Op jaarbasis worden 660 rondleidingen gegeven aan groepen van ca. 20 personen. De gemiddelde rondleiding bedraagt 3 uur. Het les- en begeleidingsmateriaal t.b.v. de permanente expositie wordt éénmaal in de twee jaar geactualiseerd. Ten behoeve van de onderwijsgevendenden worden studiedagen, symposia georganiseerd, publicaties verstrekt.

§ 4. Herinneringspunt.

Het voormalig kampterrein en het herinneringscentrum zijn een herinnerings-/beziningspunt. Daarnaast wordt op aanvraag, onder begeleiding van het personeel van het museum, gedenkboeken ter inzage gegeven.

Voorlopig zal t.b.v. de eerste en tweede generatie direct betrokkenen, personeel t.b.v. opvang en begeleiding aanwezig moeten zijn.

§ 5. Meldpunt.

Kamp Westerbork is geen meldpunt voor discriminatieve uitingen.

§ 6. Speciale taken

1. Kamp Westerbork zal een waardig erfgenaam zijn, een thuishaven en herkenningspunt blijven voor de direct betrokkenen. Daarnaast zal de instelling een actieve bijdrage leveren aan het kritisch bewust maken van de bezoeker betreffende hetgeen gebeurt is.
2. De bereikbaarheid van het voormalig kampterrein en het centrum per openbaar vervoer is slecht. De afstand tussen het centrum en het voormalig kampterrein is groot. De organisatie rekent het tot haar taak, zorg te dragen voor een adequaat vervoer t.b.v. minder ambulante bezoekers.

§ 7. Ruimtelijke ordening.

Ten behoeve van de geïntegreerde expositie "Het leven en werken in Kamp Westerbork periode 1939 - 1945", is een nieuwbouwproject gerealiseerd, waarin ook is opgenomen kaartverkoop en controle, bibliotheek, mediatheek, boekverkoop, informatiebalie enz. De interne bewegwijzering is gerealiseerd. Wandelpaden, bankjes, verlichting en een koffieshop, zijn gerealiseerde, infra-structurele voorzieningen.

§ 8. Personele bezetting.

Personele bezetting in de toekomst:

1. Permanente expositie:		
ontvangst bezoekers, receptie, boekverkoop, kaartverkoop, informatievoorziening:	1,5	formatie.*
Suppoosting en ambulante informatievoorziening:	0,7	formatie.*
Onderhoud gebouwen en terrein:	1,0	formatie.
Samenstelling, beheer, collectie en conservatie:	0,2	formatie.
2. Wisselexpositie:	2,0	formatie.
3. Onderzoek:	0,3	formatie.
4. Educatie:	1,7	formatie.**
5. Herinneringspunt:	0,3	formatie.
6. Beleidsvoorbereiding:	0,3	formatie.
7. Administratie:	1,0	formatie.
Totaal	9,5	formatie.

* Het museum is het gehele jaar dagelijks geopend. De receptie/balie is continue bemand (in ieder geval dient de medewerker zich in de directe omgeving te bevinden). Uitgaande van een bezoekersaantal van 100.000 bezoekers per jaar (zie hiervoor hoofdstuk IXa) zal 0,9 formatieplaats direct t.b.v. de kaartverkoop, controle, ontvangst, informatievoorziening, e.d. noodzakelijk zijn. De boekverkoop vraagt 0,2 formatie zodat de overige 0,4 formatie kan worden ingezet t.b.v. secretariaatswerkzaamheden en licht administratief werk.

** Uitgaande van de situatie dat het centrum drie groepen per dag ontvangt, met een gemiddelde begeleidingstijd van drie uur, betekent dat op jaarbasis een tijdsinvestering van 1980 uur aan directe rondleidingen. De voorbereidingen van de rondleidingen, het samenstellen van les- en begeleidingsmateriaal, moet gerekend worden op 50 uur onderzoekstijd. Daadwerkelijke samenstelling van les- en begeleidingsmateriaal kost op jaarbasis 500 uur. Daarnaast 500 uur overleg. Totaal 3030 uur is gelijk aan 1,7 formatieplaats op jaarbasis.

buiten reikwijdte

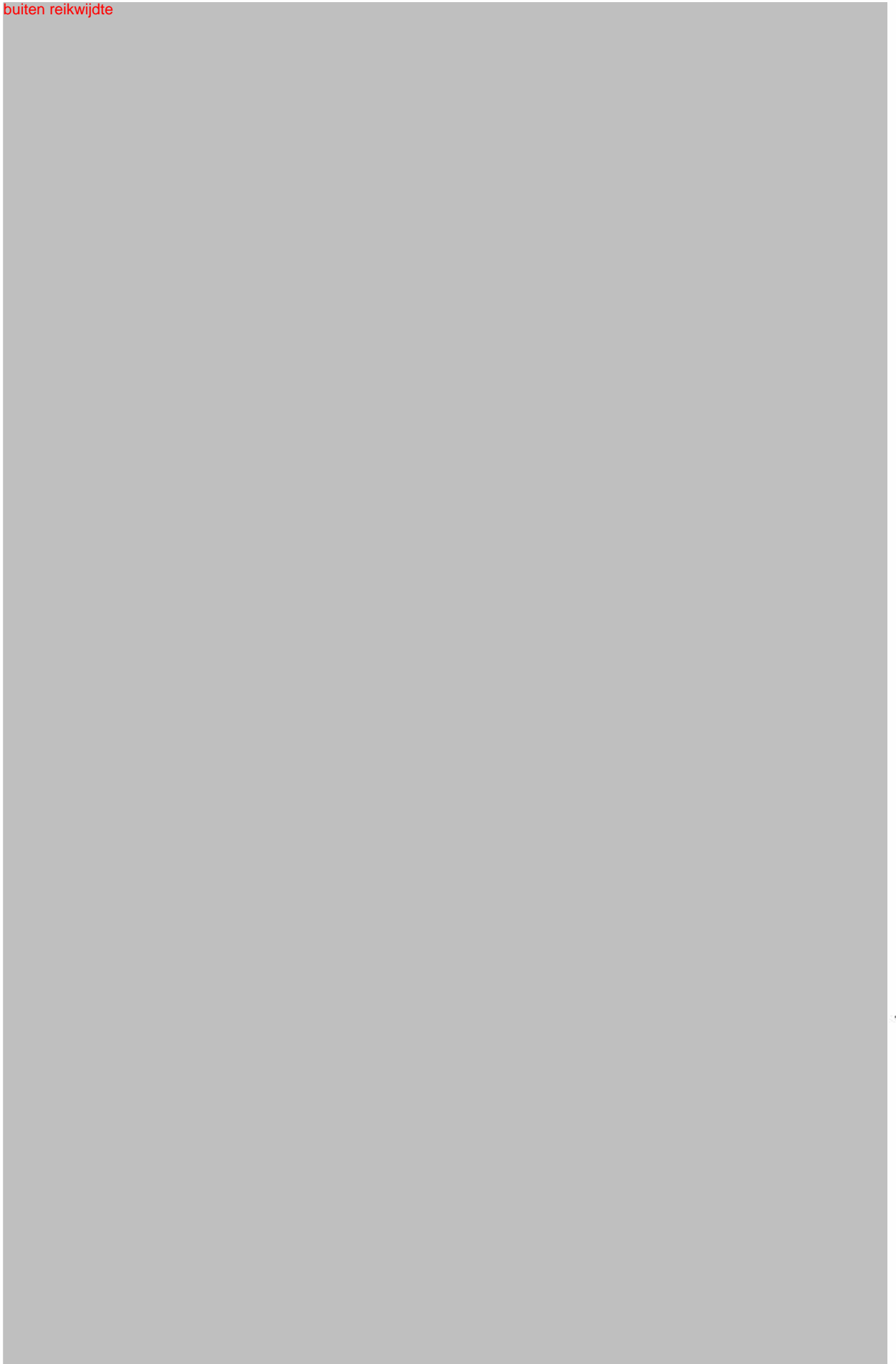

buiten reikw jkte

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten re kwijde

buiten reikw jkte

buiten reikwijdte

buiten reikw jdte

C. Kamp Westerbork.

1. Binnenexpositie.

Het leven en werken in Kamp Westerbork, periode 1939 - 1945, is in het optimum gerealiseerd en ondergebracht in een gerealiseerde nieuwbouw. Details betreffende de nieuwbouw alsmede een kostenraming zijn op dit moment in behandeling bij een architectbureau. Het onderzoek, de documentatie en registratie, het verzamelen, het samenstellen, het schrijven van de teksten enz. wordt geraamd op 2 manjaar. De immateriële kosten worden geraamd op 400.000,—, gebaseerd op een algemene m2-prijs.

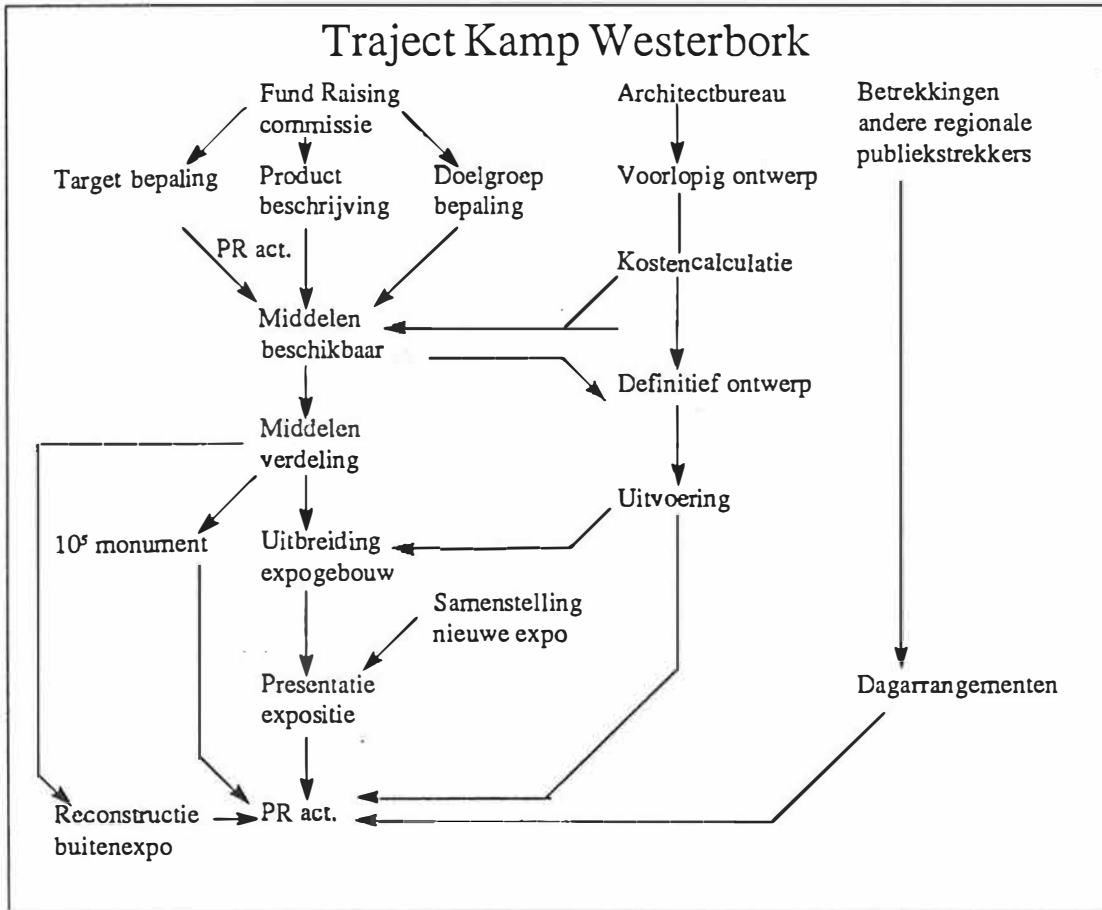
2. Het voormalig Kampterrein.

Een reconstructie van een deel van de prikkeldraadomheining, reconstructie van een wachttoren, grachten, en het blootleggen van een fundament van een strafbarak is voltooid. De kosten hiervan zijn onbekend. Zo spoedig mogelijk moet de opdracht voor een kostencalculatie in deze worden gegeven. De benodigde conservatie aan de buitenexpositie valt onder onderhoud. Tenslotte; een ruimtelijke impressie van het getal 100.000 is gerealiseerd.

Opmerking: met name het laatste is een actief onderdeel van een fundraising-campagne. Ten behoeve van de fundraising-campagne is er reeds een fundraisingcommissie in het leven geroepen. Een samenwerkingsverband van een tweetal terzake deskundige bureaus is gerealiseerd. Contacten met radio, televisie en dagbladers zijn gelegd. Op 1 januari 1990 kan de fundraisingactie van start gaan.

Een onderdeel van deze actie zal zijn: het verkoop danwel laten adopteren van één of meerdere stenen door particulieren, groepen, organisaties, instituten, gemeenten, provincies e.d. Daarbij zij aangetekend dat indien de verkoop of adoptie van een steen mogelijk blijkt voor een realistisch bedrag, hiermee een uiterst structurele bijdrage worden geleverd aan de totale kosten.

Ten aanzien van het geheel der presentatie zal een ABC-spoor moeten worden ontwikkeld. Gidsen, catalogi (tenminste drietalig), dienen voor handen te zijn. Lesmateriaal en begeleidingsmateriaal is dan ontwikkeld.

buiten reikw jdte

buiten reikwjdte

buiten reikwijdte

Hoofdstuk IX.

Aanbevelingen.

A. Omgevingsoptimum

In hoofdstuk I werd het optimum gedefinieerd als 'intern-' en 'omgevingsoptimum'. In de voorafgaande hoofdstukken is het beeld geschetst van de interne optima en van de trajecten die moeten worden afgelegd om deze te bereiken. In dit hoofdstuk wordt in beeld gebracht op welke wijze congruente functies kunnen worden gegroepeerd in enkele 'facilitaire diensten'.

Deze constructie heeft als belangrijke voordelen:

- kostenreductie
- kwaliteitsverbetering
- effectieve dienstverlening

A. Scenario facilitaire diensten.

Binnen de opzet van alle betrokken musea wordt een aantal ondersteunende of facilitaire taken vervuld die onderling een grote mate van congruentie vertonen.

Wij achten het zinvol, in het kader van de samenwerking tussen de instellingen en met het oog op een rendabele bedrijfsvoering, een viertal facilitaire diensten te formeren:

1. Dienst documentatie/registratie, (historisch en actueel).
2. Audiovisuele dienst.
3. Drukkerij.
4. Dienst marketing.

1. Dienst documentatie en registratie.

Alle betrokken musea documenteren en registreren de verzameling, in de meest brede zin des woords. Dit betekent vanaf realia, via militaria tot documenten, fotoarchieven, filmarchieven, audiovisueel materiaal, boeken, tijdschriften enzovoorts. Dat deze documentatie en registratie van onschatbare waarde is voor zowel wetenschappers als individuele bezoekers, behoeft nauwelijks betoog. Een aantal overwegingen lag ten grondslag aan de ideevorming over deze dienst.

A. Op dit moment wordt op tenminste vijf plaatsen (namelijk de betrokken instellingen), gedocumenteerd en geregistreerd, waarbij uniformiteit tussen de betrokken instellingen niet de hoogste prioriteit heeft. Een bundeling van activiteiten c.q. een koppeling van de bestanden, is op dit moment niet aanwezig c.q. niet mogelijk. Dat bundeling c.q. koppeling noodzakelijk is, heeft twee redenen:

1. Doublures worden voorkomen, met als resultaat rendementsverbetering;
2. Een koppeling van de gegevensbestanden geeft een unieke database zowel in de breedte als in de diepte.

- B. Een tweede overweging is dat bij diverse instellingen grote achterstand is op het gebied van documentatie en registratie. Een inhaalmanoeuvre is tijdrovend en kostbaar. Natuurlijk is deze inhaalmanoeuvre ook bij de nieuwe dienst noodzakelijk, maar om allerlei redenen makkelijker uitvoerbaar:
1. Het is de hoofdactiviteit van de dienst.
  2. Gespecialiseerd personeel is aanwezig.
  3. Doublures worden voorkomen.
  4. Uniformiteit is gewaarborgd, waardoor programmatuur beter toegesneden kan zijn, op de in te voeren data, waardoor de verwerkingssnelheid wordt opgevoerd.
- C. Een derde overweging is het feit dat documentatie nog maar korte tijd mogelijk is. Immers degenen die de achtergrondinformatie over voorwerpen, documenten etcetera, kan verstrekken zijn op een leeftijd gekomen dat snelheid geboden is. Men bedenke daarbij dat hun verhaal:
- a. niet is op getekend;
  - b. niet in zijn volledigheid kan worden gereconstrueerd door de tweede generatie.

De dienst documentatie en registratie zal tenminste worden gevormd uit een samenwerkingsverband tussen de betrokken instellingen. Of, en zo ja, in hoeverre de Rijksdienst voor Oorlogsdocumentatie in dit samenwerkingsverband zal kunnen c.q. moeten deelnemen, dient nader te worden onderzocht. De doelstellingen zijn tweërlei en kunnen aldus worden geformuleerd:

1:

Het registreren en documenteren van alle verzamelingen/collecties van de betrokken instellingen, in de meest brede zin des woords.

2:

Het ontsluiten van deze database. Ten behoeve van:

1. de individuele bezoeker (verstrekking algemene, achtergrond en diepte-informatie).
2. de scholier, (verstrekking algemene, achtergrond- en diepte- informatie, behulpzaam zijn bij de samenstelling van scriptiepakketten);
3. de student (verstrekking algemene, achtergrond en diepte- informatie, alsmede bron- en literatuurstudie);
4. Didact (t.b.v. de samenstelling van lespakketten, lessen, cursussen, studiedagen, symposia, colloquia, congressen, workshops en dergelijke);
5. samensteller expositie (verstrekking achtergrond- en diepte- informatie, literatuur- en bronnenstudie, tracering);
6. wetenschapper (verstrekking achtergrond- en diepte-informatie, bronnen- en literatuurstudie);
7. journalist (verstrekking actuele informatie, achtergrond en diepte informatie, bronnen informatie);
8. audiovisuele dienst (bronnenstudie, tracering);
9. knipseldienst (verstrekking actuele informatie en daarbij verstrekking van de algemene achtergrond- en diepte-informatie.

Taken:

1. uniformering van de gegevens, zowel wat betreft gegevens verwerking als gegevens opslag, als gegevensverstrekking. Dit houdt beslist niet in dat alle gegevens worden geuniformeerd. Zoeksleutels, codes e.d. wel;
2. registratie van de verzameling in meest uitgebreide zin;
3. maakt een uitleenregistratie mogelijk;
4. documentatie in de meest brede zin des woords;
5. draagt zorg voor de inhaalslag betreffende documentatie;
6. ontsluit de database op de niveaus van de verschillende eindgebruikers;
7. is systeembeheerder;
8. is databasebeheerder;
9. verzorgt on-line knipseldienst ten behoeve van de individuele musea, eventueel ook ten behoeve van de drukkerij.;
10. treedt op als vraagbaak, dat houdt in; dat zij achtergrond- en diepte-informatie verschaft over alle voorkomende onderwerpen op het gebied van oorlog, vervolging, verzet, uitingen van discriminatieve aard in binnen- en buitenland enz. aan studenten, wetenschappers, journalisten.

Personele bezetting.

Ervan uitgaande dat de achterstand in documentatie en registratie is ingehaald, dat adequaat hard- en software aanwezig is, is een personeelsbestand van 3 tot 4 formatieplaatsen ruimschoots voldoende om de documentatie en registratie update te houden, en de knipseldienst uit te voeren.

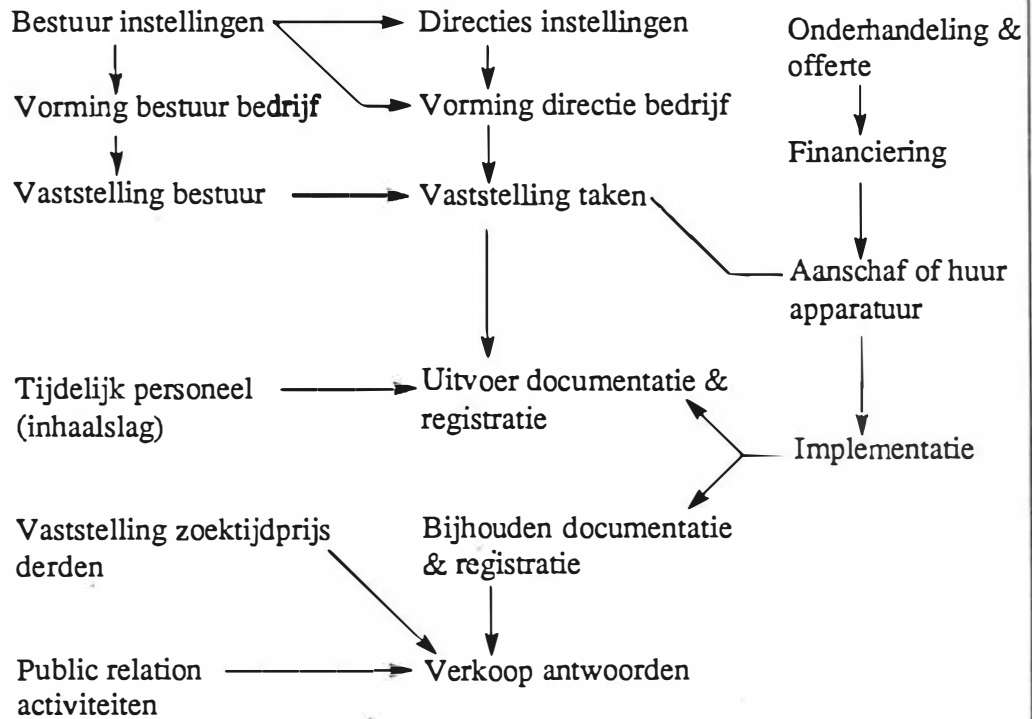
Organisatie.

De dienst is een zelfstandig orgaan met een rechtsvorm waarin de vijf musea participeren. Als rechtsvorm heeft men de keuze uit verschillende mogelijkheden:

- stichting, met als bestuur van iedere instelling een afgevaardigde
- vereniging, met de instellingen als leden
- BV, waarvan de instellingen aandeelhouder zijn

Daarbij zij opgemerkt dat de bestuursleden van de stichting, de leden van de vereniging, de aandeelhouders, c.q. commissarissen van de BV, gelijk gerechtigd zijn. Dit waarborgt een brede invalshoek c.q. brede visie, met betrekking tot uitvoering van de taken.

Facilitair bedrijf Documentatie & Registratie

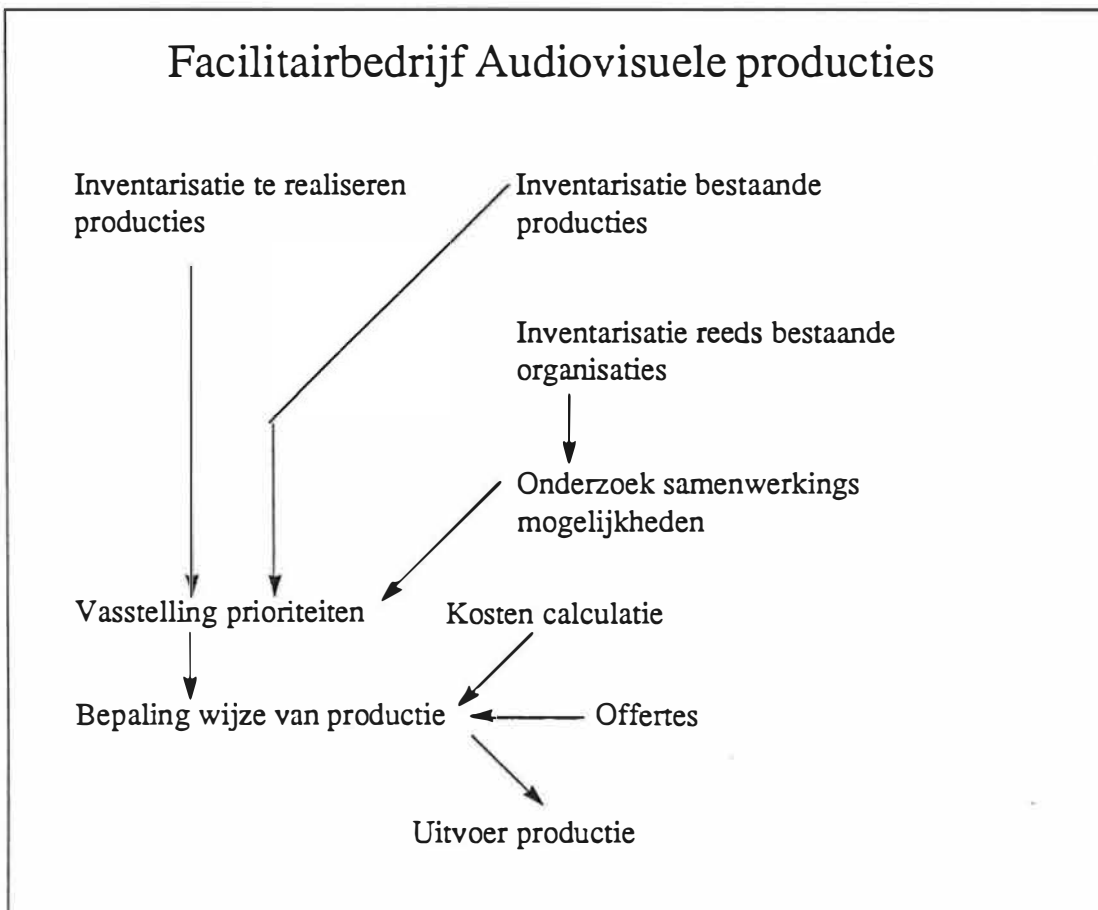

2. Audiovisuele dienst.

Ook dit betreft een groep specifieke taken waarvan het niet rendabel is deze specialismen te kweken op vijf separate plaatsen.

Bundeling van kracht ligt ook hier voor de hand. Zeker ook gezien het feit dat ons nog maar korte tijd rest, voor het maken van portretten; voor het vertellen van een achtergrondverhaal bij een voorwerp; voor het bijvoorbeeld laten zien van een vervalsingsprocedee dat gehanteerd werd in de jaren '40-'45. Het is dus van groot belang gezamenlijk, zo snel mogelijk, te achterhalen van welke persoon een AV-productie moet worden gemaakt, waar hij/zij te bereiken is enzovoort. Daarnaast moet voldoende materiaal en menskracht aanwezig zijn om in korte tijd een voldoende aantal audiovisuele producties van professionele kwaliteit te realiseren. Indien de prioriteit niet juist wordt gelegd, verliezen wij (irreversibel) een deel van ons cultureel- en maatschappelijk- historisch erfgoed.

Nader onderzoek is noodzakelijk om het aantal te realiseren producties te kwantificeren en het huidige beschikbare materiaal te inventariseren.

3. Dienst drukwerk.

buiten reikw jdtc

Gezien de hoeveelheden catalogi, gidsen, folders, affiches, lesmateriaal, begeleidingsmateriaal enzovoort, die door de instellingen worden geproduceerd, is het zinvol het drukwerk onder te brengen bij één organisatie. Deze dienst kan werken voor de vijf instellingen en daarnaast ook kan opereren op de commerciële markt. Het lijkt zinvol de buiten reikwijdte voor een periode van twee jaar zodanig uit te breiden en toe te rusten, dat zij het werk voor de betrokken instellingen, op concurrerende wijze t.o.v. de commerciële collega's, kan verrichten. Indien na een periode van twee jaar of eerder blijkt, dat dit niet mogelijk is, moet worden onderzocht of het drukwerk kan worden ondergebracht bij bijvoorbeeld de staatsdrukkerij, danwel een commerciële drukkerij. Het laatste houdt in dat een eventuele middelenuitbreiding niet mag leiden tot een extra kapitaalvernietiging bij liquidatie.

4. Dienst marketing.

Bij een (gering) aantal der onderzochte instellingen bleek het "markt-product-denken" ingang gevonden te hebben. Echter bij het merendeel bleek dat niet het geval. Ondersteuning op marketing gebied is dringend noodzakelijk. Om weer op vijf verschillende plaatsen marketing- deskundigheid op museaal gebied te verwerven of te vestigen is niet opportuun. Marketing-technische deskundigheid kan bij commerciële bureaus worden ingehuurd. Een andere mogelijkheid is het aanstellen van één formatie marketingdeskundige t.b.v. de vijf musea. Een bijdrage in deze kan geleverd worden naar rato van bezoeker-saantal danwel naar rato van activiteiten of een combinatie hiervan.

B. Subsidie contracten.

In de hoofdlijnen (Amsterdam, 20 maart 1989) hebben wij ons op het standpunt gesteld dat een investeringssubsidie, een stimuleringsubsidie of een waarborgsubsidie slechts dan moet worden verleend, nadat door beide partijen een subsidiecontract is ondertekend. Uitdrukkelijk zijn daarin opgenomen de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend. Welke prestaties moeten worden geleverd t.b.v. welke doelgroep, binnen welke periode danwel op welke uiterste datum één en ander moet zijn gerealiseerd. Welk meetbaar effect moet zijn bereikt. Welke eigen bijdragen moeten zijn geleverd. Zeer belangrijk hierbij is de vastlegging wat de consequenties zijn bij het niet halen van de afgesproken eisen. Hierbij moet niet worden gedacht aan een straf in de zin van het maken van een extra wisselexpositie, doch veeleer aan het afstoten van een taak, terugbetaling van de subsidie, betalen van rente. Dit alles dient vooraf ondubbelzinnig te zijn vastgelegd.

buiten reikwijdte

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

buiten reikw jdte

C. Kamp Westerbork.

Voor de realisatie van het optimum is de fundraising-actie van groot belang. Effectieve fondsverwerving is mogelijk indien aan twee voorwaarden wordt voldaan:

1. Een tijdelijke verruiming van de personele middelen, voor een periode van maximaal 2 jaar.
2. Een nader vast te stellen vorm van Rijksgarantie aanwezig is.

De fondsverwerving zal ondermeer worden uitgevoerd, door middel van verkoop/adoptie van 100.000 stenen. Deze stenen vormen een monument, met een grote symbolische waarde.

Daarnaast weet de geldschieter, dat met zijn of haar bijdrage een nationaal monument in haar voortbestaan wordt gegarandeerd.

Het voor dit doel in leven geroepen fundraising-commissie bepaalt de prijs van een steen. De uiteindelijke prijsstelling kan met belangstelling worden tegemoet gezien.

Pas wanneer duidelijk is of deze fundraisingactie enig resultaat kan gaan opleveren, wordt tot investering overgegaan. Van belang voor het welslagen van de fundraisingactie is, dat voldoende personeel kan worden ingezet om deze actie gestalte te geven. Zoals gezegd voor een periode van maximaal twee jaar zou het inzetten van twee formaties, een zeer kansrijke diepte-investering kunnen zijn.

Ervan uitgaande dat:

- a de fundraisingactie geslaagd is;
- b het aantal bezoekers in het optimum 100.000 bezoekers bedraagt. (Zoals reeds eerder is opgemerkt, is deze inschatting van het bezoekcijfer laag.

Gezien:

- het huidig bezoekcijfer,
- de stijging van het bezoekersaantal in de afgelopen jaren,
- het feit dat Kamp Westerbork het gehele jaar geopend zal zijn,
- het feit dat in het optimum de kwantiteit en de kwaliteit van de expositie is toegenomen,
- de mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van arrangementen met andere regionale publiektrekkers,

is een veel hoger bezoekcijfer waarschijnlijk

- c er van uitgaand dat tijdens de fundraisingactie 10.000 vrienden en donateurs gewerfd zijn, (ook deze inschatting is laag)
- d er van uitgaande dat de facilitaire diensten zijn geïnstalleerd, zou de toekomstige exploitatierekening van Kamp Westerbork in balans kunnen zijn.

C. Kamp Westerbork

“Exploitatie 1993”

	I		II
	x 1000		x 1000
huisvesting	80	1)	80
personeel	682	2)	602
algemene kosten	60	3)	60
afschrijving	70	3)	70
diverse lasten	50	3)	50
projecten	40		40
bijdrage documentatie	-		69
totale lasten	982		971
entree	750	4)	750
giften/donaties	300	5)	300
rente	20	6)	20
subsidie gemeenten	3		3
opbrengsten koffiешop	17		17
totaal baten	1.090		1.090

I: exploitatie na verbouwingen en uitbreiding formatie, uitgaande van exploitatie 1988/budget 1989.

II: exploitatie na I en invoering overige voorstellen bureau APP.

1): kosten na nieuwbouw.

2): stijging aantal formatieplaatsen tot 9,5.

3): alle kosten incl. stijging wegens nieuwbouw en nieuwe expositie.

4): in optimum is 100.000 bezoekers per jaar zeker haalbaar.

5): tijdens fundraisingactie worden tenminste 10.000 Vrienden gemobiliseerd.

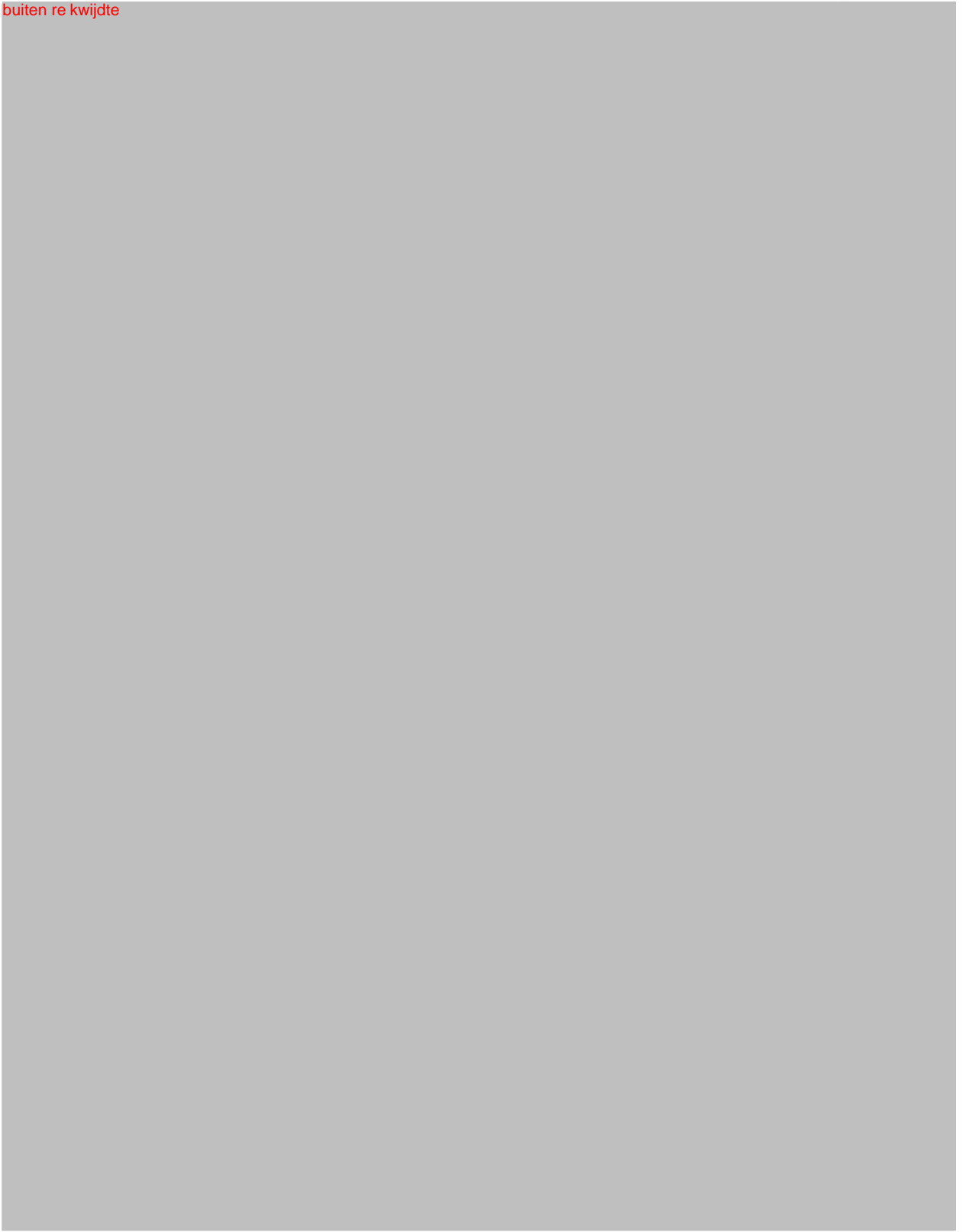
6): rente vanuit de fundrasingsactie ontwikkelde reserve.

7): formatie = 8,5 (wegens verschuiving taken).

buiten reikw jdte

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

Hoofdstuk XI. Samenvatting inbreng WVC; Directie Verzetsdeelnemers en Vervolgden.

§ 1. Algemeen.

1. Zoals, in Hoofdstuk I, § 4. Algemene beschouwing, reeds aan de orde kwam, is het van belang dat het Ministerie van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur het bestaansrecht, het maatschappelijk nut, de historische betekenis van de vijf betrokken instellingen erkent.

2. Voor alle instellingen geldt dat in het optimum alle benodigde handelingen ter conservering van de verzameling zijn afgerond en dat voorwaarden zijn geschapen om de aldus verkregen conserveringsgraad in de toekomst te handhaven.

Daartoe zullen de volgende stappen door het Ministerie van WVC mogelijk gemaakt moeten worden:

- a. inventarisatie van de conserveringsgraad;
- b. inventarisatie van de conserveringsnoodzaak;
- c. berekening van de conserveringskosten;
- d. inventarisatie van de huidige klimaatbeheersingsgraad en de eventueel noodzakelijke verbeteringen;
- e. kostenraming klimaatverbetering;
- f. toekenning van (aanvullende) subsidies, in de vorm van een eenmalige investeringssubsidie.

§ 2. De interne optima.

buiten reikwijdte

C. kamp Westerbork:

Zoals reeds eerder is betoogd is het succes van de fundraisingactie, voorwaardelijk voor het behalen van het optimum van Kamp Westerbork.

Daarnaast zijn middelen nodig teneinde de permanente expositie "Het leven en werken in Kamp Westerbork 1940 - 1945", te realiseren. Daartoe kunnen tijdelijk de personele en materiële mogelijkheden worden verruimd.

Wat betreft personeel: voor een periode van maximaal 2 jaar 2 formatieplaatsen, beginnende 1 januari 1990.

Wat betreft materiële kosten wordt gedacht aan een eenmalige investeringssubsidie van ten hoogste f400.000,-.

buiten reikw jkte

§ 3.

Het omgevingsoptimum.

1. Inleiding.

In de benadering van het optimum is gekozen voor een constructie waarbij een aantal facilitaire functies worden geconcentreerd binnen afzonderlijke organen.

Doel hiervan is:

- voorkomen van doublures;
- kostenreductie;
- verbetering van het rendement van de investeringen;
- kwaliteitsverbetering bij gelijk of lager kostenniveau.

Deze concentratie heeft betrekking op de volgende functiegroepen:

1. documentatie en registratie;
2. audiovisuele producties;
3. drukwerk;
4. marketing.

3. Dienst audiovisuele producties.

Voordat een aanzet kan worden gegeven tot operationalisatie van deze dienst, dienen tenminste de volgende inventarisaties te hebben plaatsgevonden:

1. de noodzakelijke producties, ten behoeve van documentatie, portretten, achtergrond- en diepte informatie;
2. het huidig beschikbaar materiaal;
3. stichtingen en organisaties die zich thans bezighouden met de vervaardiging van audiovisuele producten;
4. de samenwerkingsmogelijkheden van de onder 3. genoemde organisaties en de vijf betrokken instellingen.

Als het volume van de producties en de samenwerkingsmogelijkheden bekend zijn, kan een inhaalscenario worden ontwikkeld. Daarbij moet worden bedacht, dat voor de gehele operatie ten hoogste vijf jaar ter beschikking is. Reeds op dit moment ontstaat mogelijk een vertekend beeld. Immers de mensen die in de periode '40 - '45 vijftig jaar of ouder waren komen nu, om voor de hand liggende redenen, niet aan het woord.

4. Drukwerk.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

te inventariseren en te bekijken welke capaciteit noodzakelijk is, indien gewerkt wordt voor tenminste de vijf betrokken instellingen. Indien na een kostencalculatie blijkt dat deze dienst in staat is op commerciële basis te opereren, kan een aanzet gegeven worden tot verzelfstandiging van deze centrale.

5. Marketing.

Alle ontwikkelingen die leiden tot het inzetten van marketingdeskundigheid t.b.v. de betrokken instellingen, dienen gestimuleerd te worden. Belangrijk daarbij is de inventarisatie van de voor- en nadelen van inschakeling van een professioneel bureau versus het aantrekken van een formatie marketingdeskundigen t.b.v. de vijf instellingen.

De implementatie van de dienst documentatie en registratie dient uiterlijk op 31 december 1990 te zijn voltooid. Daartoe moet zo spoedig mogelijk het ontwikkelscenario worden ontwikkeld.

De inventarisatie ten behoeve van de diensten audiovisuele producties, drukwerk en marketing dient voor 1 juli 1989 te zijn afgerond.

COMMENTAAR

op het Eindrapport van Bureau Adams * Peters & Partners
Onderzoek naar de interne en omgevingsoptima
van de Nederlandse Oorlogs- en Verzetsmusea
en Herinneringscentra

HOOFDSTUK I. INLEIDING

\$ 1. Definitie vervolgonderzoek (pag. 4)

Er wordt gesproken over een vervolgonderzoek, terwijl niet duidelijk is waarop dit een vervolg is. Zie in dit verband ook de verwijzing op pag. 55 onder B. naar: hoofdlijnen (Amsterdam 20 maart 1989).

\$ 2. Verantwoording (pag. 4)

Door de instellingen zijn ramingen gemaakt m.b.t. het verwachte beslag op mensen en middelen. Omdat deze ramingen niet vermeld zijn blijkt niet in hoeverre deze afwijken van de hier genoemde. Nu wordt min of meer gesuggereerd dat ze met elkaar in de pas lopen dan wel op een voor de betrokken instelling duidelijke wijze zijn aangepast.

De stelling dat bij de analyse gekozen is voor maximalisering van lasten en minimalisering van baten zal verderop blijken niet conform onze inzichten te zijn.

De opmerking dat de reacties van de instellingen op de tussenreportage zijn verwerkt wekt - althans voor HCKW - (te veel) de indruk dat het rapport dus wordt onderschreven.

\$3. Enkele begrippen (pag. 6)

Bij de taakstelling worden de begrippen "rondleiding" en "ontvangst" gehanteerd, doch deze worden hier niet verder gedefiniëerd. Indien een rondleiding wordt geacht 20 personen te bevatten, hoe wordt dan een rondleiding geteld waaraan 40 personen deelnemen?

\$4. Algemene beschouwingen (pag. 7)

Het is niet duidelijk waarom de constatering m.b.t. het overlaten van functies aan het marktmechanisme blijkbaar niet van toepassing zijn op de vorming van enige facilitaire diensten (zie pag. 54 en 55).

Dat door de Directie Verzetsdeelnemers en Vervolgden het belang van voorzieningen op het terrein van oorlog en verzet zonder aarzeling wordt onderschreven is pas dan geloofwaardig als de uitwerking via waarborg-, investerings- en stimuleringsubsidies gebeurt op basis van reële verwachtingen en laat blijken dat de overheid zich hier ook verantwoordelijk voor voelt. Het geven van een immateriele garantie (zie pag. 8, 1 en 2a) voor de instandhouding van de betrokken instellingen is iets waarbij men zich nauwelijks wat kan voorstellen. Wel bij een waarborgsubsidie voor dekking van een tijdelijk tekort door b.v. een tegenvallend bezoekersaantal, doch daarbij rijst meteen de vraag hoe die tijdelijkheid vastgesteld wordt.

Met het gekozen uitgangspunt, dat exploitatielasten en baten in principe met elkaar in balans zijn (zie pag. 6 bij: intern optimum) is vermoedelijk een novum in de museumwereld geïntroduceerd.

HOOFDSTUK II. SAMENVATTING INTERNE OPTIMA
Zie bij Hoofdstuk V.

HOOFDSTUK V. OPTIMUM KAMP WESTERBORK

\$1. De expositie

A. Algemeen (pag. 32)

Het is verwarrend te stellen, dat de werknaam van de geïntegreerde expositie luidt: "Het leven en werken in kamp Westerbork periode 1939-1945", terwijl deze naam ook wordt gegeven (overigens daar terecht) aan de nieuw te maken expositie naast de replica van Auschwitz.

Ad 1.a. De kapstokexpositie (pag. 32)

Vermeld zou moeten worden dat deze expositie, samengesteld door het RIOD, een langdurige bruikleen van de Rijksoverheid is. Dit impliceert een grote mate van permanentie en de onmogelijkheid noodzakelijke wijzigingen op basis van veranderd historisch inzicht, didactische overwegingen, uitgebreide verzameling e.d. door te voeren. Hierdoor worden meer dan gebruikelijk eisen gesteld aan de educatieve begeleiding van bezoekers, in het bijzonder schoolgroepen.

Ad 1.b. Het leven en werken in Kamp Westerbork periode 1939-1945

Duidelijk moet zijn dat het om een semi-permanente expositie gaat. Voorts wordt hier ten onrechte vermeld dat een mogelijke driedimensionale verbeelding van het leven en werken in kamp Westerbork in bespreking is. Het is een optie, die ter sprake is geweest, doch voorhands geen onderwerp van actie vormt. In ieder geval moet vaststaan dat dit geen onderdeel uitmaakt van het interne optimum.

Ad 2. Voormalig Kampterrein (pag. 32)

Vermeld dient hier te worden, dat de juridische verhoudingen m.b.t. het kampterrein (eigendom SEB), de bebouwing (particulier en SEB) en het monument (eigendom prov. Drenthe) van dien aard zijn, dat de Stichting HCKW formeel slechts een geringe greep op een en ander heeft. Wenselijk is, dat WVC zich schaart achter de plannen m.b.t. het kampterrein en waar nodig zijn bemiddeling verleent.

De cursief vermelde opmerking onder c. hoort niet thuis in dit rapport. Zie voor het waarom onder hoofdstuk VII.C.2.

B. Wisselexposities (pag. 33)

Complementair aan zowel permanente als wisselexposities zijn activiteiten als lezingen, speciale filmvoorstellingen, muziek- en toneeluitvoeringen. Vermeld wordt: De financiering van wisselexposities zal geschieden door donaties. Dit soort exposities leent zich echter bij uitstek voor sponsoring en/of incidentele subsidiering met mogelijk een voorfinanciering uit de donaties.

Het uitleentarieef voor ideale doelstelling ad f.125 excl. vervoer is-gezien het feit dat het met name scholen betreft - naar huidige maatstaf aan de hoge kant. Als bijdrage aan een actieve financiering kan het uitlenen beter geschrappt worden: het is een druppel op een gloeiende plaat.

C. De presentatie (pag. 33)

Vermeld dient te worden dat een belangrijk uitgangspunt bij de informatieoverdracht d.m.v. exposities is het streven naar een minimale betekening. Een belangrijke plaats nemen continue geluids-, dia- en video-presentaties in, waarin stem en gezicht van oog- en oorgetuigen essentieel zijn. De teksten komen inhoudelijk geheel tot stand vanuit het HCKW. Indien noodzakelijk worden adviezen van derden ingewonnen. Op free-lance basis wordt samengewerkt met tekstschrijvers, vormgevers, e.d.

Wat het "thematisch lesmateriaal" en "begeleidingsmateriaal" betreft spreken we liever van "educatief materiaal".

In plaats van de laatste alinea van pag. 33 ware het volgende op te nemen:

De educatieve programma's en activiteiten van het Herinneringscentrum hebben steeds als vertrekpunt de geschiedenis van het Kamp Westerbork. Gekozen is voor een methodische opzet met indeling naar een viertal (leeftijds)categorien. De basis is een lesbrief, de uitbreiding bestaat uit themadeeltjes, kijkwijzers en opdrachtvellen. Hieraan gerelateerd kunnen worden audio-visueel materiaal, scriptiepakketten, uitleenexpositie en de mogelijkheid gastdocenten op school te laten komen.

De thematiek, de leerstofkeuze en de didactische werkvormen zijn gedifferentieerd naar niveau, interesse e.d. Er wordt geen kant en klaar historisch en aktueel beeld gegeven, maar er wordt op aangestuurd om zelf mee te denken en te onderzoeken en daarbij kritisch te werk te gaan. Het gebruik van primaire historische bronnen is dan ook essentieel in het educatieve materiaal van het Herinneringscentrum.

Daarnaast is een belangrijke plaats ingeruimd voor literaire en andere kunstzinnige uitdrukkingvormen.

De laatste zin van onderdeel C (pag. 34) luidende: "De entreprijs is verhoogd, gelijk aan vergelijkbare instellingen" is misleidend. Voorgesteld wordt nl. een verhoging van

buiten reij

\$3. Educatie (pag. 34)

Met de term "schoolbezoek" wordt in het rapport niet steeds eenduidig omgesprongen. In deze paragraaf wordt bedoeld "bezoek aan een school", terwijl elders ook bedoeld wordt "bezoek van een school"(groep). Ook m.b.t. het begrip rondleiding is er die onduidelijkheid c.q. onjuistheid. In het HC worden groepen niet rondgeleid langs de exposities. Wel worden op afspraak voor gesloten groepen bepaalde activiteiten verzorgd. Ook worden , hetzij op afspraak vooraf voor gesloten groepen, hetzij via algemene kennisgevingen voor open groepen, rondleidingen verzorgd over het

kampterrein. Dergelijke groepen bestaan vaak uit aanzienlijk meer dan 20 personen. De omvang van het terrein verklaart de hoge gemiddelde tijdsduur van een dergelijke rondleiding.

De educatieve dienst van het HC heeft een brede taakstelling. , zoals begeleiding van groepen in het HC, het geven van rondleidingen op het kampterrein, het samenstellen van educatief materiaal, e.d. Daarnaast heeft ze tot taak de beantwoording van mondelinge en schriftelijke vragen, uiteenlopend van informatieverschaffing over de oorlogs- en bezettingstijd in het algemeen tot onderzoek naar iemands persoonlijke levensloop.

Veel te weinig - of soms in het geheel niet - blijkt uit het rapport dat reeds nu het betrekken van oor- en ooggetuigen een inherent bestanddeel van het werk is o.a. tot uiting komend in of bij het uitbreiden van de verzameling, het voorbereiden van exposities, het bemiddelen bij het uitnodigen van gastdocenten op scholen (het HC beschikt over een groot aantal namen en werkt tevens samen met de Commissie Jeugdvoorlichting Stichting Samenwerkend Verzet), het vastleggen van getuigenissen in beeld en geluid voor zowel documentatie als exposities, verzorgen van lezingen in het HC.

\$4. Herinneringspunt (pag. 34)

Het gestelde dat voorlopig opvang en begeleiding aanwezig moet zijn doet te weinig recht aan de werkelijke situatie, te meer waar wel al gesproken wordt over de tweede generatie. Gezien het feit, dat bij de tekst over de Anne Frank Stichting hier nogal aandacht aan wordt besteed (pag. 24. Regelmatig ....) en de personele konsekwenties ook voor het HC niet gering zijn dient het volgende toegevoegd te worden:

"De voorlichting in het HC heeft een eigen karakter. Aard en intensiteit van de begeleiding van individuele bezoekers is niet te vergelijken met die in reguliere musea. Men denke hierbij o.a. aan de opvang van oud-kampgevangenen en hun familieleden en vrienden. Vooral het inzien van de Gedenkboeken van de Oorlogsgravenstichting leidt over het algemeen tot een intensieve begeleiding en trekt een zware wissel op de medewerkers." Voorts dient m.b.t het beheren van een herinnerings- en bezinningspunt het volgende te worden opgenomen:

"Het HC staat niet op zichzelf, maar is onlosmakelijk verbonden met het voormalig kampterrein en het zich daarop bevindende monument. Het beleid is er op gericht deze historische plek nadrukkelijk te betrekken in de activiteiten o.a. door rondleidingen onder leiding van een medewerker van het HC of aan de hand van een schriftelijke gids (zgn. Knapzakroute). Een belangrijk punt van zorg blijft de bereikbaarheid van het kampterrein. Door de storingvrije zone t.b.v. de Radiosterrenwacht is het verboden de afstand van ca. 3 km met gemotoriseerd vervoer te overbruggen. Medewerkers van het HC moeten dan ook regelmatig met hun auto slecht ter been zijnde ouderen vervoeren (met speciale toestemming Sterrenwacht). Daarnaast is niet zelden begeleiding noodzakelijk van direct betrokkenen die geemotioneerd raken.

\$7. Ruimtelijke ordening (pag. 35)

Hier dienen ook genoemd te worden de ruimten voor wisselexposities, depot, werkruimten medewerkers, educatieve ruimte en multifunctionele ruimte omdat anders niet duidelijk is welke knelpunten er nu zijn en hoe we die denken op te lossen.

\$ 8. Personele bezetting (pag. 35)

De indeling in functies wijkt nogal af van die in de eigen notitie Personeelsbezetting (maart 1988), waardoor het moeilijk is om op eenvoudige wijze aan te geven waarom die notitie tot 11.5 formatieplaats komt (al voor het bereiken van het interne optimum), terwijl het eindrapport slechts tot 9.5 formatieplaatsen komt (en dan nog wel na het bereiken van het interne optimum). Wel duidelijk is dat het Eindrapport geen rekening houdt met het feit dat het HC langer open is dan een gemiddelde arbeidsdag.

Niettemin een aantal opmerkingen:

- van ontvangst t/m informatievoorziening
Deze balie- c.q. receptietaak kan alleen zonder andere werkzaamheden worden verricht, zeker bij 100.000 bezoekers. Gehele jaar open, 54 uur (incl. weekendcompensatie) per week en een continue bezetting levert 1.7 formatieplaats. Dus verhoging 0.2 (alsmede verdwijnen van 0.4 voor secretariaatswerk).
- onderhoud gebouwen en terrein
Hieronder dient ook te vallen het onderhoud van materialen en apparatuur, zoals b.v. de exposities, de audio-visuele apparatuur en de technische realisatie van wisselexposities. Verhoging 0.5 formatie.
- samenstelling, beheer, collectie en conservatie
Hiervoor bestaat in de huidige situatie en met een behoorlijke achterstand reeds 1.0 formatieplaats. Bij realisering van fase II (Dienst Documentatie en Registratie) zal dat zo blijven. Mocht deze dienst niet gerealiseerd worden dan 2.0 formatie. Dus verhoging minimaal 0.8.
- wisselexposities en onderzoek
Voor deze twee staan resp. 2.0 en 0.3 formatieplaatsen gepland, terwijl
buiten reikwijdte
- educatie en herinneringspunt
Ook hier wordt de tijdsintensieve begeleiding van oorlogsgetroffenen vergeten en het vervoer naar het kampterrein. In plaats van 2.0 formatie dient hiervoor 2.7 te worden uitgetrokken. Verhoging dus van 0.7.
- beleidsvoorbereiding
Hiervoor staat gepland 0.3 formatie d.w.z. een directeur voor anderhalve dag in de week Hieronder valt ook bedrijfsvoering en p.r.
Dus 1.0 formatieplaats. Verhoging 0.7.
- administratie
Verhogen naar 1.7 formatieplaats (de 0.4 bij de baliedienst).
Verhoging 0.7

De totale verhoging wordt aldus 3.3. Dit opgeteld bij de 9.5 voorziene formatieplaatsen levert 12.8 op. Dat is niet onredelijk, omdat de notitie Personeelsbezetting van HCKW voor de huidige situatie al op 11.5 komt. Overigens blijft nog onduidelijk hoe het nu met de koffieshop zit. Zelfs met een opbrengst van f. 17000, zoals het rapport heel onrealistisch schat, valt deze niet te verpachten. Dan zal het in eigen beheer moeten. Maar daar is geen formatieplaats voor ingecalculerd.

HOOFDSTUK VIII. BESCHRIJVING TRAJECT

C. Kamp Westerbork (pag. 47)

1. Binnenexpositie

Laatste zin: immateriele te wijzigen in materiele.

2. Het voormalig Kampterrein

De opmerkingen m.b.t. fundraising zijn ten dele prematuur, ten dele niet geheel juist. Er is geen sprake van een samenwerkingsverband van een tweetal ter zake kundige bureaus, doch van de bereidheid van een tweetal deskundigen, waarschijnlijk nog aan te vullen met collega's, om als p.r.-denktank te fungeren.

De vermelding : "Contacten met radio, televisie en dagbladpers zijn gelegd" suggereert een mate van uitwerking die er nog niet is. Dat op 1 januari 1990 de fundraisingactie van start kan gaan wekt eveneens die indruk.

Het is overigens volstrekt verwerpelijk, dat achtergrondinformatie die in een enigszins vertrouwde sfeer mondeling is verstrekt, hier breeduit wordt geëtaleerd. Die informatie is uitsluitend gegeven om de onderzoeker in staat te stellen de verwachtingen m.b.t. de fundraising enigszins te toetsen op hun realiteitswaarde. De buitenwacht en ook WVC hoeft in dit stadium volstrekt niet te weten hoe HCKW zijn actie wil voeren, te meer niet omdat de tactiek en de strategie nog onderwerp van discussie is. Volstaan had kunnen en ook moeten worden met de mededeling, dat HCKW de financiering van bepaalde zaken wil bekostigen uit de opbrengst van een fundraisingsactie.

HOOFDSTUK IX. AANBEVELINGEN

A. Omgevingsoptimum (pag. 50)

Voorgesteld wordt de formering van een viertal facilitaire diensten. Wat de Audio-visuele Dienst en de Drukkerij betreft is dit duidelijk in tegenspraak met § 7. , waar wordt gesteld dat niet essentiële maatschappelijke functies moeten worden overgelaten aan het marktmechanisme. Onder de noemer van "samenwerken is voordeliger"

buiten reikwijdte

1. Dienst documentatie en registratie (pag. 50)

Het eindrapport gaat er van uit, dat de diverse instellingen een duidelijk beeld hebben wat ze willen t.a.v. registratie en documentatie en hoe ze het willen. Opvallend luchthartig wordt gedacht over de bouw van een of meer documentaire informatiesystemen om een en ander te kunnen automatiseren. De teleurstellende gang van zaken bij de meer algemene musea, waar door WVC gesubsidieerde projecten m.b.t. documentatie/registratie van collecties volkomen zijn mislukt, moet tot voorzichtigheid manen. Ook het voorshands buiten de deur houden van het RIOD (verreweg de grootste informatiebron) lijkt onverstandig.

Door te stellen (onder Personele bezetting op pag. 52): " er van uitgaande dat de achterstand in documentatie en registratie is ingehaald" wordt een van de grootste problemen in de museumwereld op een te gemakkelijke en ook

onrealistische wijze omzeild.

In zijn huidige vorm is dit voorstel volstrekt onrijp. Bij uitwerking zal blijken dat het aanzienlijk duurder wordt dan hier is voorgesteld.

2. Audiovisuele dienst (pag.54)

Het voorstel voor een gezamenlijke AV-dienst, min of meer de voorzetting zijnde van de huidige AV-dienst buiten reikwijdte, is vreemd omdat deze instelling in het interne optimum ook nog een eigen kleine audio-visuele dienst heeft(zie pag. 23 laatste blok).

In de diverse regio's zijn voldoende deskundige instituten of commerciële bureaus te vinden, die dit werk concurrerend kunnen verrichten. Voor Drenthe geldt dit althans wel.

3. Dienst drukwerk (pag. 55)

buiten reikwijdte

[redacted]. Als er een onderdeel is dat geprivatiseerd kan worden dan is het wel de drukkerij. Zou er om bepaalde, overigens niet genoemde, redenen toch een eigen drukkerij moeten blijven dan is een logischer voorstel dat alle instellingen hun werk daar moeten aanmelden en dat bij een te groot werkaanbod c.q. een te hoge prijs de instelling vrij is een andere drukkerij te kiezen. Daarmee wordt ook de wel gesignaleerde, maar niet opgeloste, kapitaalvernietiging vermeden.

Hoe wordt trouwens de concurrerendheid gemeten? Hoe de meerkosten voor veraf gelegen instellingen m.b.t. contacten, verzending, enz.?

Conclusie: een volstrekt af te raden oplossing.

4. Dienst marketing (pag. 55)

Voor een goede vervulling van deze functie is een zekere betrokkenheid nodig, een zich vereenzelvigen met de instelling. Hoewel de instellingen veel gemeen hebben zijn ze toch een beetje elkaars concurrent, willen ze zich duidelijk profileren. Alleen een heilige kan dit werk voor vijf instellingen tegelijk doen. Het moet dus niet in één persoon verenigd worden en eigenlijk ook niet in meerdere personen van één bureau.

B. Subsidie-contracten

Hier wordt een nieuw begrip geïntroduceerd. Subsidies worden slechts verleend na ondertekening van een contract, waarbij van de instelling een bepaalde prestatie wordt geeist op straffe van - bij niet voldoen-afstoting van taken, terugbetaling van subsidie of rentebetaling.

Te begrijpen is dat de overheid niet garant wil staan voor allerlei projecten, waarvoor de investering met veel enthousiasme is bijeengebracht, maar waar de exploitatie totaal niet verzekerd is. Als de overheid echter- zoals in dit eindrapport beschreven - voor een bepaald optimum een contract wil afsluiten, dan houdt dat logischerwijs in, dat die voorziening wordt beschouwd als zijnde van belang voor de samenleving.

Van de instellingen mag een reële inspanning gevraagd worden om zoveel mogelijk zelfvoorzienend bezig te zijn. Van de overheid mag worden verwacht dat een gedane keuze m.b.t. hetgeen van belang is voor de samenleving wordt gehandhaafd, ook als de middelen uit particuliere bron niet altijd even royaal zullen toestromen.

noordelijke provincies en het ministerie van WVC over de overheveling en daarmee veiligstelling van ISP-arbeidsplaatsen.

Voor HCKW ontstaat daardoor de volgende situatie:

WVC-gelden (op basis motie Wolf/Meijer) f. 175.000 (blijft WVC)

2 ISP-arbeidsplaatsen (amendement begr.WVC) f. 94.300 (wordt prov.Drenthe)

Het kan toch niet zo zijn, dat een politiek besluit via het rapport van APP wordt verduisterd?

Lasten

De lasten zijn nog niet zo exact mogelijk nagegaan, doch ook een voorlopige kennisneming leert al, dat er zeker geen sprake is van maximalisering. De algemene kosten, in het optimum begroot op f.60.000, bedragen thans reeds f. 64.000. Het begrote bedrag voor projecten van f.40.000 moet zeker f. 150.000 worden. Hieronder valt nl. educatie, exposities en andere activiteiten. Ter vergelijking mogen dienen de bedragen die hiervoor bij de andere instellingen worden genoemd: Verzetsmuseum f.125.000, buiten reikwijdte

Het vermelde lastenniveau van f.982.000 is dan ook beslist te laag, zeker wanneer daarbij wordt bedacht dat uitgegaan wordt van de door APP becijferde 9.5 formatieplaatsen en niet van de 12.8 volgens de Notitie Personeelsbezetting van HCKW. Bij verdwijning van de rijkssubsidie doemt, afgezien van het verschil in formatieplaatsen, een exploitatietekort op van minimaal f.567.000, bij niet-verdwijning van minimaal 298.000.

HOOFDSTUK XI. SAMENVATTING INBRENG WVC

\$2. De interne optima

C. Kamp Westerbork (pag. 69)

Om het interne optimum te bereiken denkt WVC aan een eenmalige bijdrage voor het inrichten van de permanente tentoonstelling over kamp Westerbork bestaande uit:

- 2 formatieplaatsen voor max. 2 jaar
- max. f.40.000 als investeringssubsidie.

Daarna is in de visie van WVC het HCKW selfsupporting. Met deze opstelling schudt WVC de verantwoording van zich af, die de regering in 1981 via de motie Wolff/Meier op zich genomen heeft en die in 1985 - toen de belangstelling onverwacht groot bleek - via een amendement op de begroting van WVC is uitgebreid tot een structureel jaarlijks bedrag van thans f.269.300.

\$3. Het omgevingsoptimum (pag. 69)

Het totstandbrengen van drie facilitaire diensten leidt op termijn tot een exploitatieopzet II (zie pag. 61), waarbij HCKW een formatieplaats moet inleveren (minder uitgaven f.80.000) en daartegenover een jaarlijkse bijdrage aan de Dienst documentatie en registratie moet overmaken voor computerdienstverlening (3 terminals, meeruitgave f.69000).

Het bizarre hieraan is, dat we over geld praten dat door HCKW zelf bijeengebracht wordt door eigen activiteiten, terwijl WVC nu wil bepalen hoe we dat moeten besteden!

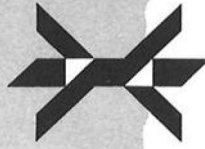
SLOTCONCLUSIE

Het eindrapport gaat uit van de fictie, dat musea selfsupporting kunnen zijn als ze maar een bepaalde staat van compleetheid c.q. volwassenheid hebben bereikt, kortom "af zijn", of in de terminologie van het rapport "het optimum hebben bereikt". Dit optimum wordt, wat de instellingen zelf betreft, al in 1993 bereikt, terwijl de facilitaire diensten op latere termijn worden gerealiseerd.

HCKW levert in de voorgestelde opzet een structurele jaarlijkse subsidie van ca. f.270.000 per jaar in en krijgt er eenmalig max. f.400.000 en twee formatieplaatsen voor max. 2 jaar voor terug. Als het meezit komt er misschien zo en dan een kleine stimuleringssubsidie maar daarop mag niet gerekend worden. Wat HCKW ook krijgt is een verregaande bemoeienis van WVC hoe ze (een deel van) de zelf verworven gelden moet besteden.

Als HCKW zou kunnen voortgaan op de thans ingeslagen weg van fondsen- en donateurswerving en de bestaande subsidie houdt is het waarschijnlijk beter af dan in de opzet van het thans gepresenteerde eindrapport van Bureau APP, dat voornamelijk sigaren uit eigen doos presenteert.

28-8-1989

herinneringscentrum kamp westerbork

Aan de heer [REDACTED]
Griffier der Staten van Drenthe
Provinciehuis
Assen

Hooghalen,

15 september 1989

brieven aan derden

Geachte heer [REDACTED],

Hierbij zend ik u twee concept-brieven (reeds getekend) gericht aan resp. de minister van WVC en de kabinetsinformatuur, alsmede kopieen daarvan voor de heer Meijer. Helaas lukte het niet meer u persoonlijk te bereiken voor commentaar op vorm en inhoud van de te verzenden brieven.

I.v.m. het feit dat Hijmans vandaag (vrijdag) voor 14 dagen vertrekt en ik zelf vanaf zondag (zo mogelijk zaterdag) ook voor een week afwezig ben stel ik voor dat u mij z.s.m. belt (tel. 05924 [REDACTED]), zodat ik nog gelegenheid heb om aanpassingen aan te brengen.

Zodra de brieven op de bus gaan worden tevens afschriften verzonden van de brief aan Min. WVC aan:

[REDACTED] S.G./WVC
[REDACTED] Hfd Dir. V en V
u en [REDACTED] voorzover nodig i.v.m. aanpassingen
de brief aan de informateur (incl. bijl. brf Min. WVC) aan:
[REDACTED] S.G./Algem. Zaken
[REDACTED] Raadadv./Algem. Zaken
[REDACTED] voorzover nodig i.v.m. aanpassingen

[REDACTED] heeft donderdag [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] telefonisch ingelicht over de in aantocht zijnde brief aan de minister van WVC. Deze was wat verrast door het vroege tijdstip van reactie, maar liet overigens doorschemeren dat er meer bezwaren waren. [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] wekte voorts enigszins de indruk dat WVC een beetje op de zijlijn staat te kijken hoe het bureau het er van af brengt.

Tenslotte voeg ik bij kopieen van de uitnodiging aan dhr Lubbers, die uitsluitend dient als openingszet. Ik neem aan dat van gene zijde contact zal worden opgenomen met de Cdk over verdere bijzonderheden en dat is wellicht het juiste moment om in te gaan op punten als

- een geselecteerd gezelschap van ca. 80 personen
- aanwezigheid Israelische ambassadeur
- publiciteit
- wat gebeurt er in dat uur (bv. toespraak Cdk, toespraak ambassadeur, overhandiging poster, bezoek herinneringsteken).

Hopend spoedig van u te mogen vernemen,
Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Herinneringscentrum
Kamp Westerbork
5414 TG, Hooghalen

herinneringscentrum kamp westerbork

Aan de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
Mr. Drs. L. C. Brinkman
Kabinet van de Minister
Postbus 5406
2280 HK Rijswijk

545-WH-89

reactie op onderzoek

Hooghalen, 14 september 1989

Zeer geachte heer Brinkman,

De Directie Verzetsdeelnemers en Vervolgden van uw Ministerie heeft begin dit jaar met medewerking van een extern bureau een onderzoek gestart naar de taken, functies en mogelijkheden van een vijftal, van nationale betekenis geachte, Nederlandse oorlogs- en verzetsmusea en herinneringscentra. In een vervolgonderzoek, waarvan het eindrapport ons inmiddels om commentaar is toegezonden, wordt uiteengezet hoe de toekomstige positie van de betrokken instellingen zou moeten worden in hun relatie tot de centrale overheid.

De inhoud van dit rapport heeft ons dermate verbijsterd, dat wij gemeend hebben niet te moeten wachten met een reactie tot de procedure geheel is afgerond.

Het rapport gaat uit van de premisse, dat de instellingen in principe selfsupporting zijn, nadat ze een zeker optimum hebben bereikt. De daarbij geschetste systematiek van subsidiering zou wellicht acceptabel kunnen zijn als ze ook substantieel iets voorstelt en reële cijfers als uitgangspunt kiest, die aantonen, dat op deze wijze exploitatielasten en baten met elkaar in evenwicht te brengen zijn. Dat is echter niet het geval. Sommige cijfers zijn uiterst speculatief, andere onverklaarbaar afwijkend ten opzichte van die van andere instellingen, weer andere anno 1989 al buiten de werkelijkheid.

Een ding hebben ze gemeen: de inkomsten worden er door gemaximaliseerd en de uitgaven geminimaliseerd, hoewel het rapport het tegendeel beweert.

Onze stichting was reeds bezig akties voor te bereiden voor fondsen- en donateurswerving om uitbreidingsplannen te kunnen verwezenlijken en de exploitatiebasis te verstevigen. Wij zijn namelijk van mening dat we zelf een reële inspanning dienen te leveren naast de subsidies die van overheidswege worden verstrekt. In het rapport wordt er echter al van uitgegaan, dat die akties boven verwachting zijn geslaagd, zo zeer zelfs, dat renteinkomsten beschikbaar zijn van ontstane reserves. Ook hebben we moeten constateren, dat de tot dusver verleende structurele jaarlijkse subsidies van totaal f.269.300 voor personeelskosten volgens het rapport verdwijnen, waarmee stilzwijgend een duidelijke politieke besluitvorming uit het

nog nabije verleden wordt geelimineerd. Op deze wijze wordt meteen de mogelijke bereidheid van fondsen of van het bedrijfsleven om financieel bij te dragen om hals gebracht. Zodra namelijk blijkt dat er sprake is van structurele lasten is elke animo weg, zeker wanneer blijkt dat de centrale overheid het hier laat afweten.

Wij vinden het beschamend, dat dit rekenwerk blijkbaar het pad moet vrij maken voor - zoals het rapport stelt - een zich terugtrekkende overheid, die zijn verantwoordelijkheid in dezen kan overlaten aan het marktmechanisme. Dit te meer omdat voorts wordt gesteld, dat de Directie V. en V. het belang van deze voorzieningen voor de samenleving zonder aarzeling onderschrijft.

Wij willen in herinnering roepen, dat onze stichting in 1981 een opdracht van de Nederlandse volksvertegenwoordiging heeft aanvaard steunend op de kamerbreed aangenomen motie Wolff/Meijer. De stichting van het Herinneringscentrum met vervolgens een boven verwachting groot aantal bezoekers en een explosieve groei van werkzaamheden en activiteiten heeft daarop geleid tot een - overigens te geringe - uitbreiding van personeel via een amendement op de WVC-begroting van 1985 (structurele subsidie) en voorts tot een uitbreiding van het gebouw in 1987.

Geconstateerd moet thans worden, dat het Herinneringscentrum slechts kan functioneren door de grote inzet van circa 15 onbetaalde vrijwilligers. Voor de knellende personeelsproblematiek is dan ook reeds begin 1988 de aandacht gevraagd van u en uw ministerie. De ambtelijke behandeling van ons verzoek is inmiddels ingehaald door het huidige onderzoek, dat naar zijn thans bekende uitkomsten het functioneren en het voortbestaan van het Herinneringscentrum op het spel zet.

Wij doen dan ook een klemmend beroep op u om:

- a. het Herinneringscentrum in staat te stellen de "gegeven opdracht" naar behoren uit te voeren door de bestaande structurele subsidie voor personeelskosten niet alleen te handhaven maar ook te verhogen;
- c. een investeringssubsidie te verlenen op naar verhouding hetzelfde niveau als bij de buiten reikwijdte is gebeurd;
- d. de verdere verhouding tussen de centrale overheid en de vijf instellingen te regelen op basis van enerzijds de plicht van die instellingen waar mogelijk een eigen bijdrage te leveren en anderzijds de betrokkenheid van de overheid, die hierin een taak ziet op grond van het belang van dit werk voor de samenleving.

Het bovenstaande houdt ons inziens in, dat niet volstaan kan worden met een enigszins bijschaven van het huidige onderzoek, omdat de daar gekozen opzet leidt tot resultaten, die voor ons - en naar wij verwachten voor allen die ons werk steunen - onaanvaardbaar zijn.

Hoogachtend,

Het Bestuur van de Stichting Voormalig Kamp Westerbork.

voorzitter

, secretaris

herinneringscentrum
kamp westerbork

Aan de Minister-President drs R.F.M.Lubbers
Ministerie van Algemene Zaken
Binnenhof 20
Postbus 20001
2500 EA 's-Gravenhage

544-WH-89
uitnodiging

13 september 1989

Zeer geachte heer Lubbers,

Naar wij van de Commissaris der Koningin, de heer W. Meijer, hebben vernomen, zult u op vrijdag 30 oktober a.s. een bezoek aan Drenthe brengen. Wij willen die gelegenheid graag aangrijpen om u en de heer Meijer op die dag uit te nodigen aanwezig te zijn op een door ons te organiseren bijeenkomst ter afsluiting van het Jaarprogramma 1989, dat geheel in het teken stond van het feit, dat vijftig jaar geleden het kamp Westerbork werd gebouwd. Gedacht wordt aan een bijeenkomst van ongeveer een uur, die vanaf twee uur n.m. zou kunnen beginnen. Indien zulks onverhoopt op 30 oktober niet zou schikken verzoeken wij u te bezien of zo'n bijzondere bijeenkomst wellicht kan plaatsvinden in de eerste helft van november, een en ander in overleg met de Commissaris der Koningin.

Hoogachtend,

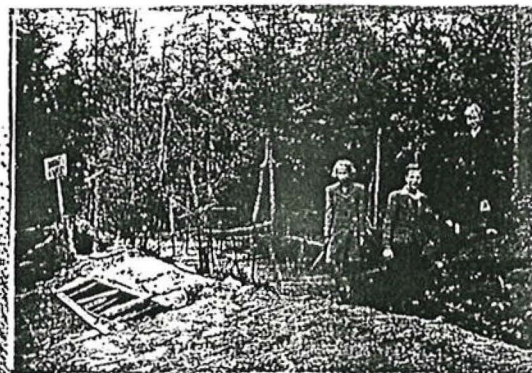
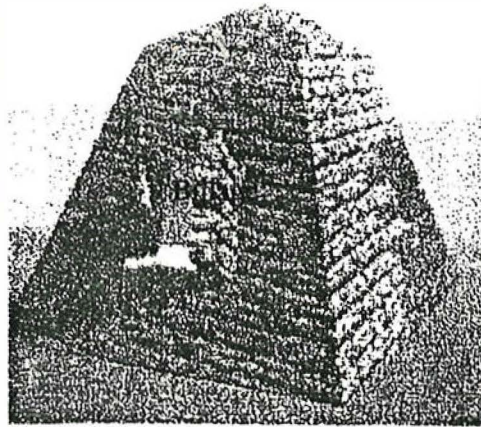
[Redacted signature]

voorzitter

[Redacted signature]

secretaris.

docudrama Van de stobbe en de bossen

tel/fax +31

@wxs.nl

Provinciale Staten van Drenthe
Tav mevrouw
Postbus 122
9400 AC Assen

18 december 2003

deponeren

Geachte mevrouw,

Allereerst onze excuses voor de vertraging in de toezending van informatie aan u over het uit vier gesynchroniseerde componenten bestaande project 'de Stobbe, van turf en bos naar stad en land'; in zijn totaliteit (persoonlijk) een ode aan Drenthe, een saluut aan zijn enkelingen.

Door omstandigheden die niemand heeft gewild maar die niet te voorkomen bleken, is een tekort ontstaan. Met renteloze voorschotten en tenslotte met geld van opdrachtgever herinneringscentrum Kamp Westerbork, zijn wij er toch in geslaagd zowel de documentaire videoregistratie, als de stobbe en het begeleidende boek op 4 februari 2004 in het herinneringscentrum Kamp Westerbork in première te brengen.

Die renteloze voorschotten, beaux gestes van particulieren die anoniem willen blijven moeten, ten dele, worden geretourneerd.

De totaalsom voor het vierledige project bedraagt 212.000,-- euro, een laagterecord doordat alle medewerkers geen enkel arbeidsuur in rekening hebben gebracht: even uniek, als het project zelf! 83.000,-- euro is inmiddels gefinancierd. Voor elke bijdrage materieel en/of immaterieel zullen wij zeer erkentelijk zijn.

Mede vanuit Westerbork is de suggestie gedaan dat u vertegenwoordigers van alle Provinciale Staten uitnodigt voor de première op 4 februari 2004, indien gewenst in samenwerking met Westerbork of met onze stichting.

Zoals toegezegd willen wij u gaarne persoonlijk nader informeren.

Op persoonlijke titel

N.B.: gedetailleerde begrotingen zijn beschikbaar.

Bijlage

3-4-'18

2018000874

EU

Beoordelen

INFORMATIEF MEMO Aan
Afschrift

Van

Datum : 20 maart 2018

Onderwerp : **Presentatie uitbreidingsplannen Herinneringscentrum Kamp Westerbork**
voorafgaand aan collegevergadering 3 april van 9.00 uur tot 9.30 uur.**1. Inleiding**

In het kader van het onderdeel Cultuur van de Drentse Investeringsagenda hebben PS op 6 juli 2016 besloten om een bedrag van € 1 miljoen ter beschikking te stellen aan het Herinneringscentrum Kamp Westerbork (HCKW). In het desbetreffende statenstuk hadden we de plannen van het HCKW als volgt omschreven:

Als tweede fase van dit plan gaat het nu om de uitbreiding van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Het gaat hierbij om een forse uitbreiding en om nieuwbouw. Er ligt een vlekkenplan en de architect werkt dit nu uit in een artist's impression. De directie werkt aan een inhoudelijk programma van eisen en een begroting.

Het Herinneringscentrum in de huidige vorm stamt uit 1999. Toen kwamen er jaarlijks circa 80.000 bezoekers. Het aantal bezoekers ligt de laatste jaren op gemiddeld 150.000 per jaar. In 2015 kwamen er zelfs 172.500 bezoekers. De entree is dan ook te klein en dient uitgebreid te worden. Daarbij komt ook nog de noodzaak van het scheiden van de bezoekende schoolklassen van het 'individuele museumpubliek'. Nu nemen de schoolklassen zoveel fysieke ruimte in dat 'individuele museumbezoekers' soms in het gedrang komen. Het aantal bezoekende schoolklassen neemt bovendien nog steeds toe. Dat is zowel een van de redenen voor uitbreiding, alsook reden om de pedagogisch-didactische aanpak voor de scholieren ingrijpend te vernieuwen.

Op dat moment werden de totale kosten geschat op € 4 à € 5 miljoen. Naast de provinciale bijdrage van € 1 miljoen moet het HCKW andere bronnen zoeken voor de co-financiering. Daarvoor waren en zijn reële mogelijkheden.

2. Ontwikkelingen

Doordat er nog veel uitgewerkt moest worden, is nog maar een bescheiden begin gemaakt met de externe fondsenwerving. De uitwerking van de plannen is inmiddels grotendeels gereed. Er is ook een aantal ingrepen in de omgeving van het centrum zelf en in het kampterrein nodig, zoals: een verkeerslus, het zichtbaar maken van het voormalige spoortracé en er zijn plannen voor een loopbrug over de weg van Hooghalen naar Amen. Kortom, het is een complex plan.

Bestuurlijk en ambtelijk ziet de gemeente Midden-Drenthe de plannen wel zitten, maar ze wilde eerst (na een discussie van 10 jaar) het huidige bestemmingsplan in de raad vaststellen. Dat is eind oktober 2017 gebeurd. Nu kijkt de gemeente samen met het HCKW naar de benodigde vergunningen. De aanvraag is inmiddels ingediend, maar moet nog worden aangevuld. Dan gaat ook de procedure lopen.

Het HCKW geeft aan dat een aantal van de bovenstaande onderdelen op bezwaren stuit bij de provincie Drenthe. Dit is voornamelijk het geval op het gebied van ecologie en archeologie. Tijdens de presentatie wordt hier nader op ingegaan.

Daarnaast komen vragen op het gebied van Verkeer en Vervoer en Ruimtelijke Ordening aan de orde. Alle gedeputeerden krijgen dus in mindere of meerdere mate met dit plan te maken.

In het laatste bestuurlijk overleg van het HCKW, heeft gedeputeerde Bijl het HCKW de gelegenheid geboden om, voorafgaand aan een collegevergadering, het college inzicht te geven in het totale plan. Op deze manier krijgen alle gedeputeerden vanaf het begin zicht op eventuele knelpunten.

3. Tot slot

Na afloop van de bijeenkomst met GS zal de directie de presentatie ook houden voor een aantal ambtenaren uit de betrokken beleidsterreinen. Daarna zal de ambtelijke voorbereiding voor een integraal advies aan GS gestart worden.

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 13 december 2022

Ons kenmerk 50/5.8/2022002029

Behandeld door team Cultuur, Maatschappij en Vrijtijdseconomie (0592) 36 55 55

Onderwerp: Bijdrage investeringsagenda Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Status: Verzoek om eventuele wensen of bedenkingen

Geachte voorzitter/leden,

Inleiding

Wij hebben het voornemen om € 1.000.000,-- subsidie te verlenen aan Herinneringscentrum Kamp Westerbork voor de vernieuwings- en verbouwingsplannen.

Omdat de subsidie € 150.000,-- of meer bedraagt, is de voorhangprocedure van toepassing.

Gelet op het bepaalde in artikel 1.3, vierde lid, van de Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2017, stellen wij uw Staten in de gelegenheid eventuele wensen of bedenkingen aan ons kenbaar te maken.

Samenvatting project

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork wil gaan vernieuwen en uitbreiden. Dit is van belang omdat de huidige expositie verouderd is, verschillende bezoekersgroepen door elkaar lopen, er te weinig ruimte is om het gelaagde verhaal van het kampterrein te kunnen vertellen en het museum meer wil doen om een nieuwe generatie bezoekers mee te nemen in het verhaal.

De ontwikkeling van de plannen heeft vertraging opgeleverd door directiewisselingen, corona, complexiteit van het gebied en nieuwe inzichten. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een Masterplan dat wordt opgesteld door de wereldberoemde architect Francine Houben. Dit Masterplan wordt eind maart 2023 opgeleverd en is voor de lange termijn.

Het zal niet alleen gaan over het museum, maar ook over de ontwikkeling van het gehele gebied tot en met het kampterrein. Daarnaast is het bureau ABCnova ingehuurd om het programma van eisen op te stellen en om het proces van plantontwikkeling tot en met realisatie te begeleiden.

Nu er zicht is op het definitieve masterplan en het museum voorbereidingskosten maakt, zijn wij voornemens om het beschikbare budget beschikbaar te stellen. Zekerheid over onze bijdrage is van belang voor het museum om andere fondsen te kunnen werven.

Relatie provinciaal beleid en begroting

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork trekt jaarlijks zo'n 160.000 bezoekers. Daarnaast bezoeken zo'n 300.000 mensen het kampterrein. Het museum is in de Cultuurnota 2021-2024 benoemd tot een van de musea van provinciaal belang en ontvangt daarmee € 110.000, -- per jaar aan subsidie. Vanaf 2023 wordt dit bedrag geïndexeerd. Het museum is voor ons van belang vanwege de unieke historische plek, het onderwerp de Tweede Wereldoorlog, de omvangrijke bewoongeschiedenis van het kamp, de positie in de Canon van Nederland, het Europees Erfgoedlabel en de landelijke betrokkenheid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De vernieuwbouwplannen van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork sluiten aan bij de volgende doelstellingen uit de begroting:

- 6. Levendig en sociaal: gezond en veilig (21.6.2.09 Behouden van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse Musea);
- 9. Investeringsagenda (21.9.05.03 Stimuleren van een breed cultureel aanbod).

Financiële onderbouwing voorgenomen subsidie

Er is dekking binnen de begroting. Vanuit de Investeringsagenda 2016 is voor 'Culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit' € 4.125.000,-- beschikbaar gesteld door uw Staten. Vanuit deze investeringsagenda zijn vernieuwingen en verbouwingen gerealiseerd in het Hunebedcentrum, het Nationaal Gevangenis­museum, Museum de Proefkolonie en het Drents Museum. Op 16 juli 2016 is door uw Staten besloten om een bedrag van € 1.000.000,-- te reserveren voor het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Dit bedrag is begroot bij cultuur, onder de begrotingspost Culturele investeringen.

De totaalkosten voor het plan zullen definitief vorm krijgen in het Masterplan. Tot nu toe heeft het museum toezeggingen gekregen voor een totaalbedrag van € 4 miljoen. Hiervan is € 1 miljoen van de provincie Drenthe, € 1 miljoen van het fonds, € 1 miljoen van de Nederlandse Spoorwegen en € 1 miljoen van het Ministerie van VWS. Het museum verwacht dat de gewenste ontwikkeling van het hele gebied over de komende jaren het vijfvoudige kan gaan kosten. Gelet op de omvang van de opgave in het gebied zal dit betekenen dat niet alles in één keer gerealiseerd kan worden, maar dat er een fasering aangebracht zal worden. Het Masterplan zal gebruikt worden om aanvullende fondsen te werven.

Vervolg

Wij sturen het museum een beschikking waarbij wij rekening houden met een passend bevoorschottingsritme. Dit geeft ons de ruimte om te kunnen bijsturen, aangezien het Masterplan nu nog niet gereed is. In aanloop naar het Masterplan financiert het museum in 2022 een bedrag van € 248.167,-- voor. Om het museum in deze kosten te ondersteunen willen wij na besluitvorming door uw Staten een voorschot verlenen van € 100.000,--. Verdere bevoorschotting vindt plaats conform lastneming subsidies van het Besluit, begroting en verantwoording (BBV). De resterende gelden zullen pas worden bevoorschot nadat wij akkoord zijn met het Masterplan dat in maart 2023 wordt opgeleverd. Dit plan zullen wij natuurlijk ook met u delen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

md/coll.

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens		Teammanager
Opsteller	█ tst. █	Alma Burema
Team	Cultuur, Maatschappij en Vrijtijdseconomie	
Datum	30 november 2022	Paraaf
Uiterste behandeldatum in GS: 20 december Toelichting: afronding voor het einde van het jaar		Bespreken: █
Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting		Akkoord portefeuillehouder
6. Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig 9. Investeringsagenda		Nelleke Vedelaar
In		Akkoord provinciesecretaris
1 █ 2 █		Wim Brenkman
Archivering		Communicatie
Soort overeenkomst:	Niet van toepassing	Openbaar: Ja
Datum:	Registratienummer:	Persbericht: Nee
13 december 2022	nr. 58/2022002029	Bekendmaking:
	nr.	Niet van toepassing

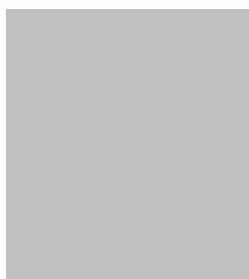
Onderwerp

Subsidie investeringsagenda Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Advies

1. In te stemmen met het voornemen tot het verlenen van een subsidie van € 1.000.000, -- aan Herinneringscentrum Kamp Westerbork voor de vernieuwings- en verbouwingsplannen.
2. Dit bedrag te dekken uit budget Culturele Investeringsagenda culturele investeringen.
3. Provinciale Staten in de gelegenheid te stellen eventuele wensen of bedenkingen kenbaar te maken.
4. Dit voornemen om te zetten in een definitieve subsidieverlening als blijkt dat Provinciale Staten geen wensen of bedenkingen hebben.
5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen

Vanuit de Investeringsagenda 2016 is voor 'Culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit' € 4.125.000, -- beschikbaar gesteld door Provinciale Staten. Vervolgens is op 16 juli 2016 door Provinciale Staten besloten om hiervan € 1.000.000, -- te reserveren voor het Herinneringscentrum Kamp Westerbork (HCKW) in Hooghalen voor uitbreiding en nieuwbouw. Omdat de definitieve planvorming door directiewisselingen, corona, complexiteit van het gebied en nieuwe inzichten is vertraagd de afgelopen jaren is de subsidie nog niet verleend.

Achtergrond Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Kamp Westerbork is een plek van herinnering, educatie en reflectie. Hier worden de geschiedenis en de persoonlijke verhalen van kamp Westerbork gedeeld met een zo breed mogelijk publiek. Dat doen ze door in gesprek te gaan met belanghebbenden wiens persoonlijke geschiedenis met Westerbork verbonden is. Er is hierbij aandacht voor de vier functies die Westerbork in de periode 1939-1971 heeft gehad, namelijk als vluchtelingenkamp, doorgangskamp, interneringskamp en woonoord Schattenberg. Alle initiatieven en activiteiten van het museum komen voort uit verbinding met de historische plek. Vanuit deze plek wordt de gelaagde geschiedenis van kamp Westerbork in relatie tot de tijd waarin wij nu leven verteld, met nadruk op het verhaal van de Holocaust.

Vernieuwings- en verbouwingsplannen

De wens voor vernieuwing en uitbreiding van het museum heeft meerdere redenen. Allereerst is de huidige expositie verouderd en zijn er in de loop der jaren nieuwe inzichten gekomen. Daarnaast is er meer ruimte nodig binnen het museum en in het gebied om het gelaagde verhaal van het kampterreinen te kunnen vertellen. Bezoekers die willen herdenken en jongeren die het museum in educatieverband bezoeken lopen nu door elkaar en dat levert soms lastige situaties op. Tenslotte is het nodig om het verhaal van het kampterrein op andere manieren te vertellen aan nieuwe generaties die het zelf niet meer hebben ondervonden.

Begin 2021 heeft het HCKW een ambitiedocument gemaakt met een aantal hoofdlijnen voor vernieuwing. Momenteel wordt dit ambitiedocument uitgewerkt tot een concreet masterplan. Dit masterplan zal een raamwerk bieden voor een gefaseerde ontwikkeling en zal worden ingezet bij het werven van fondsen. Het gaat hier niet alleen om het museum maar om het hele gebied rondom de circa 3 kilometer lange route vanaf het entreegebouw tot aan het voormalig kampterrein. Voor de realisatie van het Masterplan is de wereldberoemde architect Francine Houben aangetrokken.

Daarnaast heeft HCKW het bureau ABCnova ingehuurd om het proces van planontwikkeling tot en met realisatie te begeleiden. Zij zullen tegelijk met het ontwikkelen van het masterplan de financiële en planologische haalbaarheid toetsen. Hiervoor zal afstemming gezocht worden met alle partners. Op basis van deze haalbaarheid zal een programma van eisen opgesteld worden, dat onderdeel zal worden van het Masterplan.

Het Masterplan en het programma van eisen zullen eind maart 2023 opgeleverd worden. Nu er zicht is op het definitieve masterplan en het museum veel voorbereidingskosten maakt is het voorstel om het beschikbare bedrag te gaan beschikken.

b. Europese aspecten

De subsidie kan worden verleend onder Hoofdstuk III Deel 11 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV). De vrijstelling wordt genoemd in artikel 1, lid 1, onder j van de AGVV. Artikel 53 van de verordening werkt de voorwaarden verder uit. Lid 2 van dit artikel noemt dat steun kan worden toegekend aan onder andere musea. Deze steun kan de vorm hebben van investeringssteun, met inbegrip van steun voor de bouw of modernisering van cultuurvoorzieningen. De subsidie kan daarom staatssteunproof worden verleend. Economie/werkgelegenheid

Het museum is een belangrijke werkgever voor de regio en trekt veel bezoekers uit heel Nederland.

c. Economie/werkgelegenheid

Het museum is een belangrijke werkgever voor de regio en trekt veel bezoekers uit heel Nederland.

d. Participatie

Het proces van vernieuwing wordt ontwikkeld in een complexe omgeving met veel stakeholders en betrokkenen. Naast de interne organisatie van Herinneringscentrum Kamp Westerbork zal er nauw afgestemd moeten worden met Astron, Staatsbosbeheer, Nationaal Park Drentsche Aa, Ministerie van VWS, gemeente Midden-Drenthe, gemeente AA en Hunze en de provincie Drenthe.

Advies

1. In te stemmen met het voornemen tot het verlenen van een subsidie van € 1.000.000 aan Herinneringscentrum Kamp Westerbork voor de vernieuwings- en verbouwingsplannen.
2. Dit bedrag te dekken uit budget Culturele Investerings/Investeringsagenda culturele investeringen.
3. Provinciale Staten in de gelegenheid te stellen eventuele wensen of bedenkingen kenbaar te maken.
4. Dit voornemen om te zetten in een definitieve subsidieverlening als blijkt dat Provinciale Staten geen wensen of bedenkingen hebben.
5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

6. Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

21.6.2.09 Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea

9. Investeringsagenda

21.9.05.03 Stimuleren van een breed cultureel aanbod

Argumenten

1.1 Het HCKW is een belangrijk museum voor Nederland en Drenthe

Het HCKW trekt jaarlijks zo'n 160.000 bezoekers. Daarnaast bezoeken zo'n 300.000 mensen het kampterrein. Het museum is in de Cultuurnota 2021-2024 benoemd tot een van de musea van provinciaal belang en ontvangt daarmee € 110.000 per jaar aan subsidie. Vanaf 2023 wordt dit bedrag geïndexeerd. Die status maakt ook dat er binnen de provinciale investeringsagenda ruimte was voor nieuwe ontwikkelingen. Het museum is voor ons van belang vanwege de unieke historische plek, het onderwerp de Tweede Wereldoorlog, de omvangrijke bewoongeschiedenis van het kamp, de positie in de Canon van Nederland, het Europees Erfgoedlabel en de landelijke betrokkenheid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

1.2 De opgave in het gebied vraagt om een doordacht Masterplan voor de lange termijn

De belangen en de complexiteit in het gebied zijn groot. Het gaat hierbij niet alleen om het museum, maar ook om de weg naar het kampterrein en het kampterrein zelf. Het Masterplan zal een antwoord geven op vernieuwing van al deze onderdelen. Gelet op de omvang zal dit betekenen dat niet alles in één keer gerealiseerd kan worden, maar dat er een fasering aangebracht zal worden. Met onze bijdrage krijgt het museum de ruimte om dit goed uit te werken.

1.3 Het Masterplan en de bijdrage van de provincie zijn van belang voor het werven van externe fondsen

Tot nu toe heeft het museum toezeggingen gekregen voor een totaalbedrag van € 4 miljoen. Hiervan is € 1 miljoen van de provincie Drenthe, € 1 miljoen van het vfonds, € 1 miljoen van de Nederlandse Spoorwegen en € 1 miljoen van het Ministerie van VWS. Het is van belang om zekerheid te geven over onze bijdrage, zodat het HCKW dat kan gebruiken in de fondsenwerving. De totaalkosten van het plan moeten blijken uit het Masterplan, maar het museum verwacht dat de gewenste ontwikkeling van het hele gebied over de komende jaren het vijfvoudige kan gaan kosten. Het werven van andere sponsors is dus van groot belang.

1.4 In de beschikking houden we rekening met een passend bevoorschottingsritme

Het museum maakt nu al kosten voor ABCnova en Francine Houben (bureau Mecanoo). Voor ABCnova gaat dit om een bedrag van € 200.000, -- en voor Mecanoo om € 89.500, --. Om het museum in deze kosten te ondersteunen willen we in 2022 een eerste voorschot verlenen van € 100.000, --. Verdere bevoorschotting vindt plaats conform lastneming subsidies van het Besluit, begroting en verantwoording (BBV). Hierbij houden wij ook rekening met de datum van oplevering van het Masterplan eind maart 2023. Pas nadat wij akkoord zijn met dit plan, zullen de resterende middelen beschikbaar worden gesteld.

3.1 Volgens artikel 1.3, vierde lid, van de Algemene subsidieverordening (ASV) Drenthe is dit verplicht.

Op grond van artikel 1.3, vierde lid van de Algemene subsidieverordening (ASV) Drenthe kan uw college pas een besluit nemen over verlening van project- en incidentele prestatiesubsidies vanaf € 150.000,- nadat Provinciale Staten eventuele wensen en bedenkingen hierover ter kennis van uw college hebben kunnen brengen. Dit is de zogenoemde 'voorhangprocedure'.

4.1 Zie de toelichting bij argument 3.1.

Tijdsplanning

Niet van toepassing

Financiën

Wordt uit de bestaande begroting gedekt. Het betreft een bedrag van € 1.000.000,-- ten laste van het budget Culturele Investeringsagenda culturele investeringen voor het begrotingsjaar 2022.

- Programma: 9. Investeringsagenda
- Beleidsopgave: 9.15 Investeringsagenda 2016-2019
- Doelstelling: 21.9.15.03 Culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit
- Prestatie: 3830609 Culturele investeringen
- Kostensoort: 440630 Investeringsagenda culturele investeringen

Omdat deze subsidie meer dan € 150.000,-- bedraagt, is de voorhangprocedure van toepassing en is het niet mogelijk om de subsidiebeschikking dit jaar nog af te geven en (een deel van) de last in 2022 te verantwoorden. Om het betreffende budget alleen dit jaar beschikbaar is, zullen wij in de jaarrekening 2022 een overhevelingsvoorstel naar het begrotingsjaar 2023 opnemen voor het bedrag van € 1.000.000,--.

Daarnaast zijn op alle meerjarige projectsubsidies van 800.000,-- of meer specifieke begrotingsvoorschriften van de Commissie BBV van toepassing. Op grond van deze voorschriften mogen wij in 2023 alleen het gedeelte van de subsidie als last verantwoorden dat gerelateerd aan de bestedingen in het kader van dit project in 2023, dus niet het volledige subsidiebedrag.

Voor het restant van de subsidie zullen wij in de 1^e actualisatie van de begroting 2023 een voorstel voor een begrotingswijziging opnemen, waarmee dit deel toegevoegd wordt aan de reserve verstrekte subsidies. In dezelfde wijziging zullen wij aan PS voorstellen het in 2023 gestort subsidiebedrag in 2024 en in de jaren erna aan deze reserve te onttrekken en in programma 9 te ramen, conform de projectbegroting, om de toekomstige subsidielasten te kunnen dekken.

Bijlagen

0. Statenbrief
1. Beschikking

Risico's

Niet van toepassing

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: bijdrage investeringsagenda Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Tekst: Vanuit de Investeringsagenda 2016 is een bedrag van € 1.000.000, -- gereserveerd voor vernieuwings- en verbouwplannen van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork in Hooghalen. Nu er zicht is op het definitieve masterplan en om het museum tegemoet te komen in de voorbereidingskosten, heeft het college besloten om het bedrag beschikbaar te stellen aan het museum.

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 13 december 2022
Ons kenmerk 50/5.@/202200@
Behandeld door team Cultuur, Maatschappij en Vrijtijdseconomie
Onderwerp: Bijdrage investeringsagenda Herinneringscentrum Kamp Westerbork
Status: Verzoek om eventuele wensen of bedenkingen

Geachte voorzitter/leden,

Inleiding

Wij hebben het voornemen om € 1.000.000, -- subsidie te verlenen aan Herinneringscentrum Kamp Westerbork voor de vernieuwings- en verbouwingsplannen.

Omdat de subsidie € 150.000,-- of meer bedraagt, is de voorhangprocedure van toepassing. Gelet op het bepaalde in artikel 1.3, vierde lid, van de Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2017, stellen wij uw Staten in de gelegenheid eventuele wensen of bedenkingen aan ons kenbaar te maken.

Samenvatting project

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork wil gaan vernieuwen en uitbreiden. Dit is van belang omdat de huidige expositie verouderd is, verschillende bezoekersgroepen door elkaar lopen, er te weinig ruimte is om het gelaagde verhaal van het kampterrein te kunnen vertellen en het museum meer wil doen om een nieuwe generatie bezoekers mee te nemen in het verhaal.

De ontwikkeling van de plannen heeft vertraging opgeleverd door directiewisselingen, corona, complexiteit van het gebied en nieuwe inzichten. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een Masterplan dat wordt opgesteld door de wereldberoemde architect Francine Houben. Dit Masterplan wordt eind maart 2023 opgeleverd en is voor de lange termijn. Het zal niet alleen gaan over het museum, maar ook over de ontwikkeling van het gehele gebied tot en met het kampterrein. Daarnaast is het bureau ABCnova ingehuurd om het programma van eisen op te stellen en om het proces van plantontwikkeling tot en met realisatie te begeleiden.

Nu er zicht is op het definitieve masterplan en het museum voorbereidingskosten maakt, zijn wij voornemens om het beschikbare budget beschikbaar te stellen. Zekerheid over onze bijdrage is van belang voor het museum om andere fondsen te kunnen werven.

Relatie provinciaal beleid en begroting

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork trekt jaarlijks zo'n 160.000 bezoekers. Daarnaast bezoeken zo'n 300.000 mensen het kampterrein. Het museum is in de Cultuurnota 2021-2024 benoemd tot een van de musea van provinciaal belang en ontvangt daarmee € 110.000, -- per jaar aan subsidie. Vanaf 2023 wordt dit bedrag geïndexeerd. Het museum is voor ons van belang vanwege de unieke historische plek, het onderwerp de Tweede Wereldoorlog, de omvangrijke bewoongeschiedenis van het kamp, de positie in de Canon van Nederland, het Europees Erfgoedlabel en de landelijke betrokkenheid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De vernieuwbouwplannen van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork sluiten aan bij de volgende doelstellingen uit de begroting:

- 6. Levendig en sociaal: gezond en veilig (21.6.2.09 Behouden van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse Musea);
- 9. Investeringsagenda (21.9.05.03 Stimuleren van een breed cultureel aanbod).

Financiële onderbouwing voorgenomen subsidie

Er is dekking binnen de begroting. Vanuit de Investeringsagenda 2016 is voor 'Culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit' € 4.125.000, -- beschikbaar gesteld door uw Staten. Vanuit deze investeringsagenda zijn vernieuwingen en verbouwingen gerealiseerd in het Hunebedcentrum, het Nationaal Gevangenis museum, Museum de Proefkolonie en het Drents Museum. Op 16 juli 2016 is door uw Staten besloten om een bedrag van € 1.000.000, -- te reserveren voor het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Dit bedrag is begroot bij cultuur, onder de begrotingspost Culturele investeringen.

De totaalkosten voor het plan zullen definitief vorm krijgen in het Masterplan. Tot nu toe heeft het museum toezeggingen gekregen voor een totaalbedrag van € 4 miljoen. Hiervan is € 1 miljoen van de provincie Drenthe, € 1 miljoen van het vonds, € 1 miljoen van de Nederlandse Spoorwegen en € 1 miljoen van het Ministerie van VWS. Het museum verwacht dat de gewenste ontwikkeling van het hele gebied over de komende jaren het vijfvoudige kan gaan kosten. Gelet op de omvang van de opgave in het gebied zal dit betekenen dat niet alles in één keer gerealiseerd kan worden, maar dat er een fasering aangebracht zal worden. Het Masterplan zal gebruikt worden om aanvullende fondsen te werven.

Vervolg

Wij sturen het museum een beschikking waarbij wij rekening houden met een passend bevoorschottingsritme. Dit geeft ons de ruimte om te kunnen bijsturen, aangezien het Masterplan nu nog niet gereed is. In aanloop naar het Masterplan financiert het museum in 2022 een bedrag van € 248.167,-- voor. Om het museum in deze kosten te ondersteunen willen we na besluitvorming door uw Staten een voorschot verlenen van € 100.000,--. Verdere bevoorschotting vindt plaats conform lastneming subsidies van het Besluit, begroting en verantwoording (BBV). De resterende gelden zullen pas worden bevoorschot nadat wij akkoord zijn met het Masterplan dat in maart 2023 wordt opgeleverd. Dit plan zullen wij natuurlijk ook met u delen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

